

ฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา
การเกษตรและสหกรณ์
รายสินค้าจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2565

“พืชทางเลือก ”

ตะไคร้ ขมิ้นชัน ข่า หญ้าแพงโกลา การผลิตไบมันส์สำหรับกิ่งเขียว

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โทร 045-523091-2

คำนำ

จังหวัดอำนาจเจริญ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำนาเป็นอาชีพหลักและปลูกพืชไร่-ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม

การจัดทำระบบฐานข้อมูลพืชทางเลือก 5 ชนิดประกอบด้วยตะไคร้ ช่า ขมิ้นชัน หล้าแพงโกลา การผลิตไบโอดีเซลสำหรับแก๊สชีวภาพ กล้วย กล้วยน้ำว้า เพื่อเป็นฐานข้อมูลระดับจังหวัด ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตร กำหนดแนวทางส่งเสริม ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในระดับพื้นที่ และเป็นสินค้าทางเลือกเกษตรกรสำหรับการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของศักยภาพพื้นที่ นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ โดยกลุ่มสารสนเทศการเกษตร ได้จัดทำข้อมูลขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้า และเผยแพร่ข้อมูล แก่ผู้สนใจทั่วไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ

กรกฎาคม 2565

สารบัญ

ส่วนที่ 1

บทนำ

6

ส่วนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้งอาณาเขต พื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ

7

ลักษณะดิน

8

น้ำ

14

ลักษณะภูมิอากาศ

19

ภัยธรรมชาติ

21

ส่วนที่ 3

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรหลัก

22

สถานการณ์การตลาดสินค้าเกษตรหลัก

29

สถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรทางเลือก

37

สินค้าทางเลือกในจังหวัดอำนาจเจริญ

37

สินค้าทางเลือกกลุ่มพืชสมุนไพร

39

สินค้าทางเลือกกลุ่มพืชเพื่ออาหารสัตว์

46

สรุป และข้อเสนอแนะ

53

วิเคราะห์ SWOT พืชทางเลือกกลุ่มพืชสมุนไพร (ข้า ตะไคร้ ขมิ้นชัน)

56

วิเคราะห์ SWOT สินค้าทางเลือกพืชเพื่ออาหารสัตว์

58

(หญ้าแพงโกลา การผลิตไบโมันสำปะหลังกิ่งเขียว)

ภาคผนวก

เอกสารประกอบการจัดทำ หน่วยงานสนับสนุน ผู้จัดทำ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 พื้นที่ดินเค็มในจังหวัดอำนาจเจริญ	12
ตารางที่ 2 ปริมาณความจุ้น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ปี 2564	15
ตารางที่ 3 ข้อมูลชลประทานขนาดเล็ก แก้มลิง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า แหล่งน้ำในไร่นา ปี 2564	15
ตารางที่ 4 ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกรายเดือน รายอำเภอปี 2564	17
ตารางที่ 5 ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2555-2564	18
ตารางที่ 6 สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์รายเดือน ปี 2564	19
ตารางที่ 7 อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุด -ต่ำสุด ปี 2555 – 2564	20
ตารางที่ 8 ภัยธรรมชาติ จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2547 -2564	21
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัดอำนาจเจริญ	23
ตารางที่ 10 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ข้าวข้าวนาปี ปี 2561/62- 2563/64	24
ตารางที่ 11 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลัง ปี 2562 – 2564	24
ตารางที่ 12 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ยางพาราจังหวัดอำนาจเจริญปี2561- 2563	25
ตารางที่ 13 พื้นที่ปลูกหญ้า ปริมาณการผลิตโคเนื้อจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2562 – 2564	25
ตารางที่ 14 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจ ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ	26
ตารางที่ 15 ต้นทุนผลตอบแทนข้าวนาปี มันสำปะหลัง ยางพารา โคเนื้อ ปีเพาะปลูก 2562/63	28
ตารางที่ 16 การบริหารจัดการสินค้าข้าวเจ้าหอมมะลิ 105 ปี 2563/64 จังหวัดอำนาจเจริญ	30
ตารางที่ 17 การบริหารจัดการสินค้า มันสำปะหลัง ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ	32
ตารางที่ 18 การบริหารจัดการสินค้ายางพารา 2563 จังหวัดอำนาจเจริญ	34
ตารางที่ 19 การบริหารจัดการสินค้าโคเนื้อ 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ	36
ตารางที่ 20 เปรียบเทียบ ผลผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน พืช สัตว์เศรษฐกิจ และพืชทางเลือก	38
ตารางที่ 21 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ย ราคาที่ขายได้ตะไคร้ ปี 2562-2564	39
ตารางที่ 22 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกตะไคร้	40
ตารางที่ 23 ผลผลิต ความต้องการใช้ ตะไคร้ในจังหวัดอำนาจเจริญ	41
ตารางที่ 24 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ย ราคาที่ขายได้ ข้า ปี 2562-2564	41
ตารางที่ 25 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกข้า	42
ตารางที่ 26 ผลผลิต ความต้องการใช้ ข้าในจังหวัดอำนาจเจริญ	43
ตารางที่ 27 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ราคาที่ขายได้ขมมันชันปี2564	43
ตารางที่ 28 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกขมมันชัน	44
ตารางที่ 29 ผลผลิต ความต้องการใช้ขมมันชันในจังหวัดอำนาจเจริญ	45

ตารางที่ 30	พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ย หน้้าแพงโกลา ปี 2564	46
ตารางที่ 31	ต้นทุนที่เป็นเงินสดในการผลิตหน้้าแพงโกลาสด	47
ตารางที่ 32	ต้นทุนที่เป็นเงินสดในการผลิตหน้้าแพงโกลาแห้ง	48
ตารางที่ 33	พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มันสำปะหลัง ปี 2564	49
ตารางที่ 34	ต้นทุนการผลิตหัวและใบมันสำปะหลังเพื่อเลี้ยงสัตว์	50
ตารางที่ 35	ผลตอบแทนการผลิตใบมันสำปะหลังกิ่งเขียว และหัวมันสำปะหลัง	51

สารบัญรูป

รูปที่ 1	แผนที่ แสดงอาณาเขตพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ	7
รูปที่ 2	แผนที่กลุ่มชุดดิน จังหวัดอำนาจเจริญ	13
รูปที่ 3	แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดอำนาจเจริญ	13
รูปที่ 4	แผนที่แสดงข้อมูลเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวจังหวัดอำนาจเจริญ	14
รูปที่ 5	แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทานโครงการชลประทานอำนาจเจริญ	16
รูปที่ 6	แผนที่ภาพศัทยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว	26
รูปที่ 7	แผนที่ภาพศัทยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจสำปะหลัง	27
รูปที่ 8	แผนที่ภาพศัทยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจสำปะหลัง	27
รูปที่ 9	โครงสร้างสินค้าข้าวนาปี จังหวัดอำนาจเจริญ	29
รูปที่ 10	วิธีตลาดมันสำปะหลัง	31
รูปที่ 11	วิธีตลาดยางพารา	33
รูปที่ 12	วิธีตลาดโคเนื้อ	35

บทนำ

ตามที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้า 20 ชนิด ประกอบด้วย พืช 13 ชนิด ปศุสัตว์ 5 ชนิด และประมง 2 ชนิดเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตสินค้าหรือการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาตามความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของพื้นที่ (Area) ชนิดสินค้า โดยมีหลักการคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและ อุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบาย “ตลาดนำการผลิต” โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายตลาดนำการผลิต และกำหนดแนวทางการดำเนินงานการตลาดนำการผลิต ไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานการเกษตรกรรมในพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้แน่นอน และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีข้อสั่งการให้หน่วยงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดำเนินการร่วมกันแบบบูรณาการ รวมทั้งให้แสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะจาก ภาคเอกชนในการประสานข้อมูลความต้องการด้านการตลาดจับคู่กับภาคการผลิตของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด ลดปัญหาทั้งกรณีสินค้าเกษตรล้นตลาดและไม่เพียงพอ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้แน่นอนและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการพัฒนาการเกษตรตามหลัก “ตลาดนำการผลิต” ของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนเพื่อเพิ่มผลิตภัณท์มวลรวมภาคการเกษตรในจังหวัด (GPP ภาคการเกษตร) ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด และของประเทศในภาพรวมเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทาง เศรษฐกิจตามเป้าหมาย

จังหวัดอำนาจเจริญ ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมุ่งสู่การเป็น “เมืองธรรมเกษตร การเกษตรสร้างมูลค่า ท่องเที่ยวเสริมสร้างสุขภาพ เชื่อมโยงเส้นทางการค้า” จึงมีการมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการผลิตการเกษตรสร้างมูลค่า และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณท์สมุนไพร ด้านประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ ภาคการเกษตร ทั้งด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง ซึ่งสินค้าเกษตรที่เป็นรายได้หลักของจังหวัดในลำดับต้น ๆ 4 อันดับแรก ได้แก่ ข้าวนาปี (หอมมะลิ) ยางพารา มันสำปะหลัง และโคเนื้อ สภาพทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต และระดับราคาพืชผลทางเศรษฐกิจ

จากข้อมูลศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564 ข้าวและมันสำปะหลัง มีความเหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม ถึงร้อยละ 76 และ 60 ของพื้นที่เพาะปลูกตามลำดับ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต จึงได้จัดทำข้อมูลพื้นฐานพืชเศรษฐกิจหลัก 4 ชนิด ประกอบด้วย ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา โคเนื้อ และพืชสินค้าเกษตรทางเลือกของจังหวัดอำนาจเจริญ 5 ชนิด ประกอบด้วย ตะไคร้ ข้า ขมิ้นชัน การผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว หญ้าแพงโกลา เพื่อเป็นฐานข้อมูลระดับจังหวัดด้าน

เศรษฐกิจสินค้าเกษตร เป็นแนวทางส่งเสริมและการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกจังหวัดอำนาจเจริญ ใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ เป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในระดับพื้นที่ และเป็นสินค้าทางเลือกเกษตรกรสำหรับการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของศักยภาพพื้นที่ นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไป

1. ลักษณะภูมิศาสตร์

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดในตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 30 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 104 องศา 15 ลิปดาตะวันออก ถึง 105 องศา ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯโดยรถยนต์ประมาณ 586 กิโลเมตร แยกออกจากจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2536 มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 2,057,496 ไร่ หรือ 3,291.99 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดเขตจังหวัดยโสธร

ที่อำเภอเลิงนกทา และจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก ติดเขตประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามแนวฝั่งแม่น้ำโขงด้านอำเภอลานูนามเป็นระยะทาง 38 กิโลเมตร และจังหวัดอุบลราชธานีที่อำเภอเขมราฐ อำเภอภูซำบูน และอำเภอตระการพืชผล

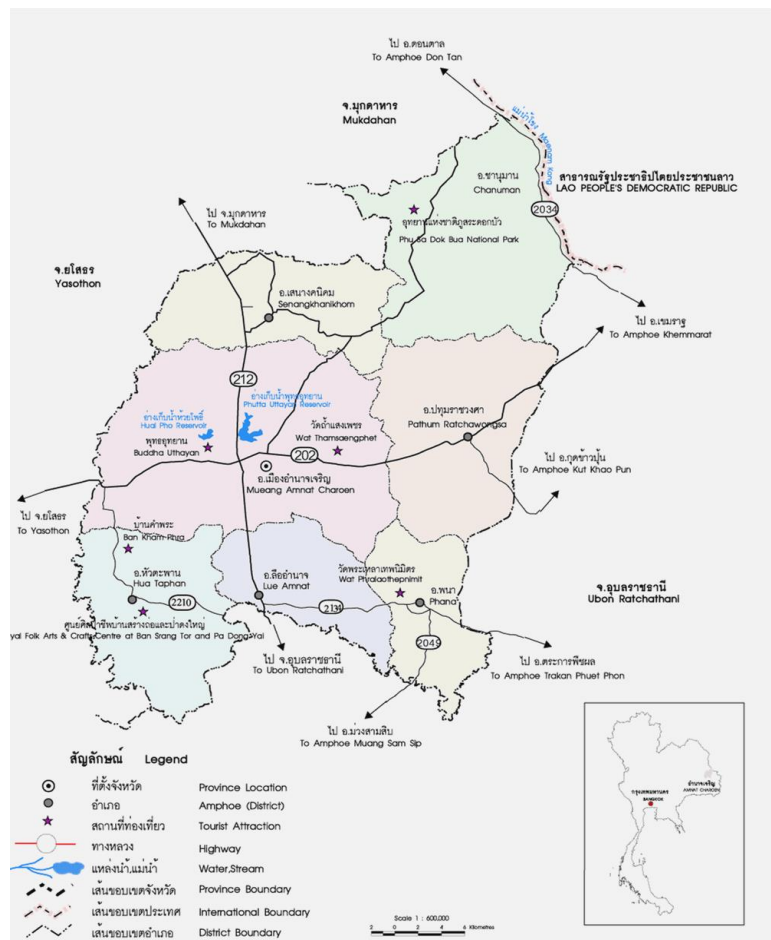
ทิศตะวันตก ติดเขตจังหวัดยโสธร

ที่อำเภอป่าดิว และอำเภอ เลิงนกทา

ทิศใต้ ติดเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ที่อำเภอม่วงสามสิบ

รูปที่ 1 แผนที่ แสดงอาณาเขตพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

2. สภาพพื้นที่

2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปของจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นที่ลุ่มและมีเนินเขาเตี้ย ๆ ทอดยาวไปจรดจังหวัดอุบลราชธานี ในเขตพื้นที่อำเภอชานุมานลักษณะของดินเป็นดินร่วนทราย มีดินลูกรังบางส่วนมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกั้นระหว่างไทยกับ สปป.ลาว พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 227 ฟุต (หรือประมาณ 68 เมตร) และสามารถแบ่งลักษณะลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอำนาจเจริญ ออกได้ดังนี้

2.1.1 บริเวณที่ราบสูง ลักษณะพื้นที่เป็นที่สูง บางส่วนเป็นลูกคลื่นลอนตื้นหรือเนินเขาเตี้ย ๆ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอชานุมาน และอำเภอเสนางคนิคม

2.1.2 บริเวณที่ราบ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนตื้น เป็นแนวยาวตามทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกอยู่ในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอ พนา อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอหัวตะพาน และอำเภอสิ้ออำนาจ

2.2 ลักษณะภูมิสัณฐาน

จังหวัดอำนาจเจริญมีลักษณะภูมิสัณฐานแบ่งออกได้โดยสังเขป ดังนี้คือ

2.2.1 บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำ (River Levee) เกิดจากตะกอนลำน้ำที่พัดพามาทับถม สภาพพื้นที่ เป็นเนินสันดิน พบบริเวณสันดินริมฝั่งแม่น้ำโขง คืออำเภอชานุมาน และบางบริเวณสันดินริมฝั่งลำน้ำเซบายได้แก่อำเภอหัวตะพาน

2.2.2 บริเวณที่เป็นแอ่ง (Depression) หรือที่ราบต่ำหลังแม่น้ำ (Back Swamp) เกิดจากการกระทำของขบวนการน้ำ พบบางแห่งในบริเวณลำเซบายของอำเภอหัวตะพานจะมีน้ำแช่ขังนานใน ฤดูฝน

2.2.3 บริเวณที่เป็นแบบลานตะพักน้ำ (Terrace) ที่เกิดจากการกระทำของขบวนการของน้ำนานมาแล้ว ประกอบด้วยบริเวณที่เป็นลานตะพักน้ำระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ลักษณะพื้นที่มีทั้งเป็นแบบที่ราบแบบลูกคลื่นลอนลาดจนถึงลูกคลื่นลอนชัน จะอยู่ถัดจากบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงขึ้นมา พื้นที่เหล่านี้จะพบได้ทั่วไปของจังหวัด บางแห่งใช้สำหรับ ทำนา บางแห่งใช้สำหรับปลูกพืชไร่

3 ลักษณะดิน

3.1 ลักษณะดินในจังหวัดอำนาจเจริญสามารถแบ่งดินออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ดังนี้

3.1.1. กลุ่มดินไร่ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ของจังหวัด สามารถแยกกลุ่มดินได้ดังนี้

- กลุ่มดินทั่วไป พบในพื้นที่ อ.ชานุมาน
- กลุ่มดินไร้ตื้น พบในพื้นที่ อ.ชานุมาน
- กลุ่มดินไร่ทราย พบในพื้นที่ อ.เมือง และ อ.พนา

3.1.2. กลุ่มดินไร่ทั่วไปคละกับดินนาทั่วไป พบในเขตอ.เมือง อ.หัวตะพาน และ อ.เสนางคนิคม

3.1.3. กลุ่มพื้นที่สูงและภูเขา พบใน อ.ชานุมาน

3.1.4. กลุ่มดินเค็ม ดินเค็มน้อย พบใน อ.หัวตะพาน และ อ.พนา ส่วนดินเค็มจัด พบใน อ.เมือง และ อ.สิ้ออำนาจ

3.2 ความเหมาะสมและข้อจำกัดของดินสำหรับการปลูกพืชในช่วงฤดูเพาะปลูก สามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 5 มีเนื้อที่ประมาณ 54,417 ไร่ หรือ 2.754 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
2. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เนื้อดินแน่นทึบหรือค่อนข้างเป็นทราย ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 15 กลุ่มชุดดินที่ 18 และกลุ่มชุดดินที่ 22 มีเนื้อที่ประมาณ 129,282 ไร่ หรือ 6.543 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
3. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว แต่มีข้อจำกัดเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และ/หรือเนื้อดินเป็นทราย อาจขาดแคลนน้ำเมื่อฝนทิ้งช่วง ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 15hi กลุ่มชุดดินที่ 16hi กลุ่มชุดดินที่ 17hiB กลุ่มชุดดินที่ 18hi กลุ่มชุดดินที่ 18hiB กลุ่มชุดดินที่ 19hi กลุ่มชุดดินที่ 19hiB กลุ่มชุดดินที่ 22hi กลุ่มชุดดินที่ 22hiB กลุ่มชุดดินที่ 24hi และกลุ่มชุดดินที่ 24hiB มีเนื้อที่ประมาณ 708,138 ไร่ หรือ 35.842 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
4. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 33B มีเนื้อที่ประมาณ 2,682 ไร่ หรือ 0.136 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
5. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 35B กลุ่มชุดดินที่ 36B กลุ่มชุดดินที่ 37B กลุ่มชุดดินที่ 38B กลุ่มชุดดินที่ 40B และกลุ่มชุดดินที่ 40C มีเนื้อที่ประมาณ 648,360 ไร่ หรือ 32.815 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
6. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เนื้อดินเป็นทรายจัด ได้แก่กลุ่มชุดดินที่ 41B และกลุ่มชุดดินที่ 44B มีเนื้อที่ประมาณ 288,319 ไร่ หรือ 14.592 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
7. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกไม้ใช้สอยโตเร็ว หรือปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ แต่มีข้อจำกัดคือเป็นดินตื้น พบชั้นเศษหินก้อนกรวดหรือหินพื้น ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 47C และกลุ่มชุดดินที่ 49B มีเนื้อที่ประมาณ 8,348 ไร่ หรือ 0.422 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
8. ดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่มีหินพื้นโคล่ปะปน มีก้อนหิน เศษหิน ปะปนมาก ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 61C และกลุ่มชุดดินที่ 61D มีเนื้อที่ประมาณ 2,232 ไร่ หรือ 0.113 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
9. ดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่มีหินพื้นโคล่ปะปน มีก้อนหิน เศษหิน ปะปนมาก และมีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 62 มีเนื้อที่ประมาณ 38,603 ไร่ หรือ 1.954 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด
10. หน่วยแผนที่ดินเบ็ดเตล็ด เป็นหน่วยของแผนที่ที่ได้แยกออกจากพื้นที่ดินที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์หรือบริเวณที่ไม่เป็นดินตามธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดินเต็มไปด้วยก้อนหิน(RL) พื้นที่ชุมชน ที่อยู่อาศัย (U) และพื้นที่น้ำ(W) มีเนื้อที่ประมาณ 95,399 ไร่ หรือ 4.829 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด

3.3 ปัญหาดินและแนวทางการจัดการ

3.3.1 ปัญหาเรื่องดิน

1) ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ทรัพยากรดินโดยทั่วไปของจังหวัดอำนาจเจริญ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินที่เป็นดินทรายหรือตะกอนเนื้อหยาบ วัตถุต้นกำเนิดดินเหล่านี้มีธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ เนื้อดินเป็นดินปนทรายหรือดินทราย มีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารต่ำและถูกชะพาลงไปในดินชั้นล่างหรือออกไปจากพื้นที่ได้ง่าย ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 15, 15hi, 16hi, 17hiB, 18, 18hi, 18hiB, 19hi, 19hiB, 22hi, 22hiB, 22, 35B, 36B, 37B, 40B, 40C, 56C มีเนื้อที่ประมาณ 1,443,059 ไร่ หรือ 73.037 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด

แนวทางแก้ไข การใช้ประโยชน์พื้นที่ดินบริเวณนี้ ควรมีการปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก อัตรา 1-4 ตันต่อไร่ ปุ๋ยคอก อัตรา 1-2 ตันต่อไร่หรือปุ๋ยพืชสด อัตราเมล็ดพันธ์ 5-10 กก.ต่อไร่ร่วมกับปุ๋ยเคมีตามชนิดพืชที่ปลูก เพื่อช่วยปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มผลผลิตและรักษาความสามารถในการผลิตของดินไม่ให้เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน

2) เป็นดินทรายจัด

ดินทรายจัดจะมีความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารของดินต่ำถึงต่ำมาก ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชสูญเสียไปในดินชั้นล่างหรือออกไปนอกพื้นที่ได้ง่าย เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก ดินง่ายต่อการกร่อนทำให้เกิดเป็นร่องลึกและกว้าง ขาดแคลนน้ำ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 24, 24hiB, 41B, 44B มีเนื้อที่ประมาณ 347,405 ไร่ หรือ 17.583 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด

แนวทางแก้ไข การใช้ประโยชน์ของพื้นที่บริเวณนี้ ควรเลือกชนิดพืชที่ศักยภาพเหมาะสมมาใช้ปลูก เพื่อลดต้นทุนในการผลิต มีการปรับปรุงบำรุงดินร่วมกับมีระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปุ๋ยหมัก อัตรา 1-4 ตันต่อไร่ ปุ๋ยคอก อัตรา 1-2 ตันต่อไร่ หรือปุ๋ยพืชสด อัตราเมล็ดพันธ์ 5-10 กก.ต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมี และใช้วัสดุคลุมดิน ทำคันดิน ปลูกหญ้าแฝกหรือปลูกพืชเป็นแถบสลับ พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในเวลาที่พืชขาดแคลนน้ำ การใช้ปุ๋ยเคมีควรใช้ที่ละน้อยแต่บ่อยครั้ง เพื่อลดการสูญเสียธาตุอาหารลงไปในชั้นดินล่างก่อนที่พืชจะนำไปใช้ได้หรือสูญเสียออกไปจากพื้นที่ เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก

3) ดินตื้น

ดินตื้นถึงชั้นลูกรัง เศษหิน ก้อนหินปะปนอยู่ในเนื้อดินตั้งแต่ 35 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่า โดยปริมาตรภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน หรือมีชั้นหินพื้นตื้นกว่า 50 เซนติเมตรจากผิวดิน ดินตื้นจะเป็นอุปสรรคต่อการขนถ่ายของรากพืชลงไปหาอาหาร นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เป็นดินน้อย ทำให้มีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารและอุ้มน้ำต่ำมาก พืชจะขาดน้ำและทำให้เหี่ยวเฉาไวกว่าพื้นที่อื่น ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 25hi, 25hiB, 47C, 49B มีเนื้อที่ประมาณ 31,697 ไร่ หรือ 1.604 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด

แนวทางการแก้ไข เลือกพื้นที่ที่มีหน้าดินหนาและไม่มีเศษหินหรือก้อนหินอยู่บริเวณหน้าดินมาก เพราะจะเป็นอุปสรรคต่อการเกษตรกรรมและการดูแลรักษา โดยทำการเกษตรแบบวนเกษตรหรือแบบผสมผสาน ไม่ทำลายไม้พื้นล่าง ขุดหลุมปลูก พร้อมปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักอัตรา 25-50 กก.ต่อหลุม หรือปุ๋ยคอก

อัตรา 10-20 กก.ต่อหลุมร่วมกับปุ๋ยเคมีตามชนิดพืชที่ปลูก มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ใช้วัสดุคลุมดินหรือปลูกหญ้าแฝก เพื่อรักษาความชื้นและลดการกร่อนของดิน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ฝนทิ้งช่วงนานหรือพืชขาดน้ำ สำหรับในพื้นที่ที่มีหินกระจายอยู่บนดินมาก ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร ควรปล่อยไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติ เป็นที่อยู่อาศัยเพาะพันธุ์ของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร สำหรับในพื้นที่เสื่อมโทรม ควรฟื้นฟูให้กลับมาเป็นป่าหรือปลูกไม้ใช้สอยโตเร็ว

4) การกร่อนของดิน

บางบริเวณ มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นถึงเป็นเนินเขาและมีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ทำให้ง่ายต่อการถูกกร่อนจากแรงกระแทกของเม็ดฝนและถูกพัดพาโดยน้ำที่ไหลผ่านผิวดิน ทำให้เกิดเป็นร่องกว้าง ทำความเสียหายกับพืชที่ปลูกและเป็นอุปสรรคต่อการจัดการที่ดินและการไถพรวน

แนวทางการแก้ไข การใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณนี้ ควรมีการไถพรวนให้น้อยที่สุดและไถขวางความลาดชัน ปรับปรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี มีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ใช้วัสดุคลุมดิน ทำคันดิน ปลูกหญ้าแฝกหรือปลูกพืชเป็นแถบสลับ ในพื้นที่ที่เป็นร่องที่เกิดจากการกร่อน ควรไถกลับและปรับปรุงดินพร้อมเปลี่ยนทางเดินของน้ำไหลบ่า เพื่อไม่ให้เกิดการกร่อนซ้ำในพื้นที่เดิม

5) พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงหรือพื้นที่ภูเขา

พื้นที่ที่มีความลาดชัน มากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์หรือเป็นพื้นที่ภูเขา ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม เนื่องจากยากต่อการจัดการดูแลรักษา ใช้มาตรการพิเศษในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก และยังเป็นการทำลายระบบนิเวศของป่าอีกด้วย ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 62 มีเนื้อที่ประมาณ 38,603 ไร่ หรือ 1.954 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด

แนวทางการแก้ไข ควรรักษาไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติ เป็นที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์ของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ถ้ามีความจำเป็นต้องนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ควรมีการสำรวจดินและเลือกใช้พืชที่มีศักยภาพในการเกษตรที่เป็นดินลึกและความลาดชันไม่สูงมากนัก โดยทำการเกษตรแบบวนเกษตรและมีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

6) หินพื้นโผล่

พื้นที่หินพื้นโผล่เป็นพื้นที่ที่มีหินพื้นโผล่กระจายอยู่ทั่วไปบนผิวดินมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ของพื้นผิว พื้นที่บริเวณนี้ไม่เหมาะสมทางการเกษตรกรรม ควรปล่อยไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติหรือปลูกสวนป่า

ดินที่มีปัญหา

ผลการสำรวจ ของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่าดินที่มี ปัญหาทางการเกษตรมีดังนี้พื้นที่ ดินเค็ม พื้นที่ดินลูกรัง พื้นที่ดินตื้น พื้นที่ดินเสื่อมโทรม จังหวัดอำนาจเจริญ มีดินเค็มกระจายอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอ เมือง ลืออำนาจ หัวตะพาน และพนา เป็นพื้นที่รวมประมาณ 338,480 ไร่ ตามลำดับดังนี้

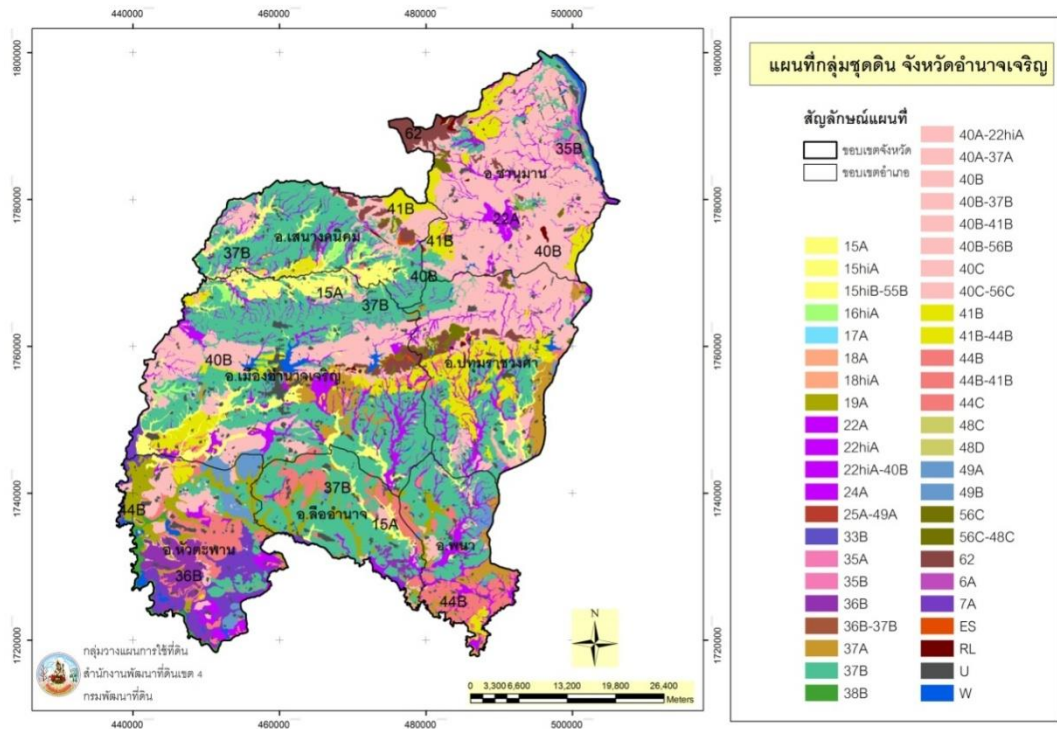
1. อำเภอเมือง และลืออำนาจ มีพื้นที่ดินเค็มมากที่สุด ดังนี้
 - อำเภอเมือง ประมาณ 8,750 ไร่
 - อำเภอลืออำนาจ ประมาณ 6,418 ไร่
2. อำเภอหัวตะพาน และพนา มีพื้นที่ดินเค็มระดับปานกลาง ดังนี้
 - อำเภอหัวตะพาน ประมาณ 1,300 ไร่
 - อำเภอพนา ประมาณ 640 ไร่

ตารางที่ 1 พื้นที่ดินเค็มในจังหวัดอำนาจเจริญ

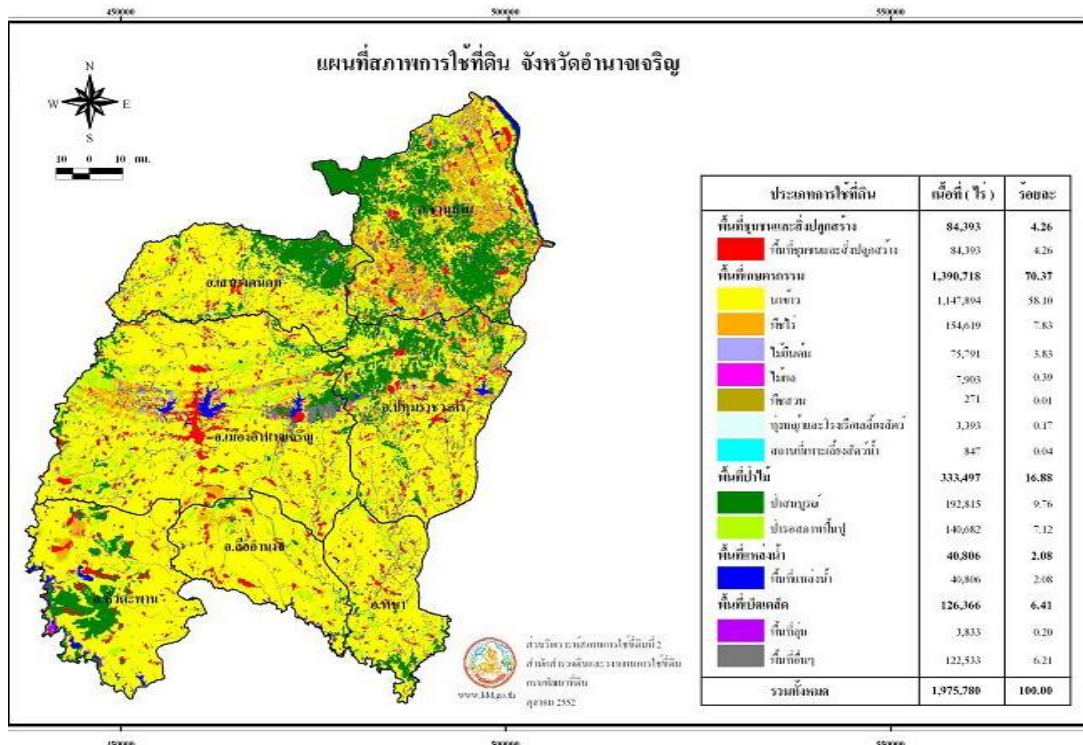
ที่	อำเภอ	จำนวนพื้นที่ดินเค็ม น้อย / ไร่ (ตำบล)	จำนวนพื้นที่ดิน เค็มปานกลาง / ไร่ (ตำบล)	จำนวนพื้นที่ดิน เค็มมาก / ไร่ (ตำบล)	ศักยภาพของดินเค็ม
1	ลืออำนาจ	19,142 ไร่ ต.ไร่สี,ต.ตงบัง ต.ตงมะยาง ต.เปือย,ต.อำนาจ	1,870 ไร่ ต.ตงมะยาง ต.ลืออำนาจ	6,418 ไร่ ต. ตงมะยาง	1. การขุดน้ำใต้ผิวดิน ในระยะ 20 เมตร เป็นระยะชั้น เกลือ น้ำใต้ผิวดินจะเป็น น้ำเค็ม 2. ถ้าในระยะ 3-5 เมตร น้ำใต้ผิวดิน จะสามารถใช้ได้แต่ไม่ มีน้ำในฤดูแล้ง
2	เมือง	75,500 ไร่ ต.หนองมะแซว ต.นาจิก,ต.ดอนเมย ต.บุ่ง(บางส่วน)	360 ไร่ ต.ไก่อ้า ต.หนองมะแซว	8,750 ไร่ ต.บุ่ง, ต.นาจิก ต.หนองมะแซว	
3	หัวตะพาน	104,500 ไร่ ต.รัตนวารี,ต.หัว ตะพานต.หนองแก้ว, ต.เค็งใหญ่	1,300 ไร่ ต.รัตนวารี	-	
4	พนา	120,000 ไร่ ต.ไม้กลอน,ต.จานลาน ต.พนา	640 ไร่ ต.ไม้กลอน ต.จานลาน		

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินอำนาจเจริญ

รูปที่ 2 แผนที่กลุ่มชุดดิน จังหวัดอำนาจเจริญ

รูปที่ 3 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดอำนาจเจริญ

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินอำนาจเจริญ

4. น้ำ

4.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ

จังหวัดอำนาจเจริญ มีแม่น้ำและลำน้ำสำคัญ 3 สายคือ

4.1.1. แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติ มีต้นกำเนิดอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไหลผ่านประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพเมียนมา (พม่า) และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ไหลผ่านจังหวัดอำนาจเจริญ ในเขตอำเภอขามเฒ่า เป็นระยะทาง 38 กิโลเมตร ในช่วงที่ผ่านอำเภอขามเฒ่า มีความกว้างประมาณ 2,000 เมตร

4.1.2. ลำเซบก ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ และอำเภอห้วยตะพาน ไหลผ่านอำเภอลืออำนาจ อำเภอพนา และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บ้านปากเซ อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

4.1.3. ลำเซบาย ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ไหลผ่านจังหวัดอำนาจเจริญ ในเขต อำเภอเมืองอำนาจเจริญ และอำเภอเสนางคนิคม อำเภอห้วยตะพาน ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูล ที่ตำบลจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร

นอกจากที่กล่าวข้างต้นยังมีลำห้วยที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยปลาแตก ไหลผ่านอำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอห้วยตะพาน ลำห้วยโพธิ์ ลำห้วยกอก และลำห้วยสีโท อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมืองอำนาจเจริญ ลำห้วยพระเหลา ไหลผ่านอำเภอพนา และอำเภอปทุมราชวงศา ลำห้วยละเือง อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเสนางคนิคม ลำห้วยทม และลำห้วยแก้วแมงดา อยู่ในเขตอำเภอขามเฒ่า ลำห้วยจันลันไหล ผ่านอำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอลืออำนาจ

รูปที่ 4

4.2 แหล่งน้ำในเขตชลประทาน

จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564 มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง จำนวน 4 อ่าง ฝายลำเซบาย 1 แห่ง ความจุน้ำสูงสุด 49,989 ลบ.ม. พื้นที่ชลประทาน 35,491 ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ พื้นที่ศักยภาพในฤดูฝน 35,491 ไร่ พื้นที่ศักยภาพในฤดูแล้ง 9,100 ไร่ ชลประทานขนาดเล็ก จำนวน 151 แห่งพื้นที่ชลประทาน 3,350 ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ 88,07 ไร่ แก้มลิง 36 แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ 35,210 ไร่ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จำนวน 61 สถานี พื้นที่รับประโยชน์ จำนวน 77,581 ไร่ คริวเรือนได้รับประโยชน์ 4,770 คริวเรือน (ตาราง ที่ 2 และ3)

ตารางที่ 2 ปริมาณความจุน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ปี 2564 (ณ ม.ค. 65)

ชื่อโครงการ	ที่ตั้งโครงการ	ความจุ	ความจุ	พื้นที่รับประโยชน์		พื้นที่ ชลประทาน	ปริมาณน้ำ	
		สูงสุด	เก็บกัก	พื้นที่ศักยภาพ	พื้นที่ศักยภาพ		ณ วันที่ 31 ม.ค. 2565	% ความจุ
		(ล้าน ม. ³)	(ล้าน ม. ³)	ในฤดูฝน(ไร่)	ในฤดูแล้ง(ไร่)	(ไร่)		
อ่างเก็บน้ำพุทธอุทยาน	บ.พุทธมงคล ต.บุ่ง อ.เมือง	21.944	19.325	14,614	4,000	14,614	15.209	78.70
อ่างเก็บน้ำห้วยโพธิ์	บ.เจริญสามัคคี ต.บุ่ง อ.เมือง	8.440	7.438	5,543	1,000	5,543	6.049	81.33
อ่างเก็บน้ำร่องน้ำซบ	ชุมชนแสนสวาสดี ต.บุ่ง อ.เมือง	0.460	0.426	420	100	420	0.349	81.92
อ่างเก็บน้ำห้วยสีโท	บ.ดงเจริญ ต.หนองมะแซว	14.000	10.600	8,914	2,000	8,914	8.98	84.72
เขื่อนลำเซบาย	บ.สร้างถ่อน้อย ต.สร้างถ่อน้อย	15.288	12.200	6,000	2,000	6,000	9.293	76.17
รวมทั้งสิ้น		60.132	49.989	35,491	9,100	35,491	39.880	79.78

ที่มา: โครงการชลประทานอำนาจเจริญ

ตารางที่ 3 ข้อมูลชลประทานขนาดเล็ก แก้มลิง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า แหล่งน้ำในไร่นา ปี 2564

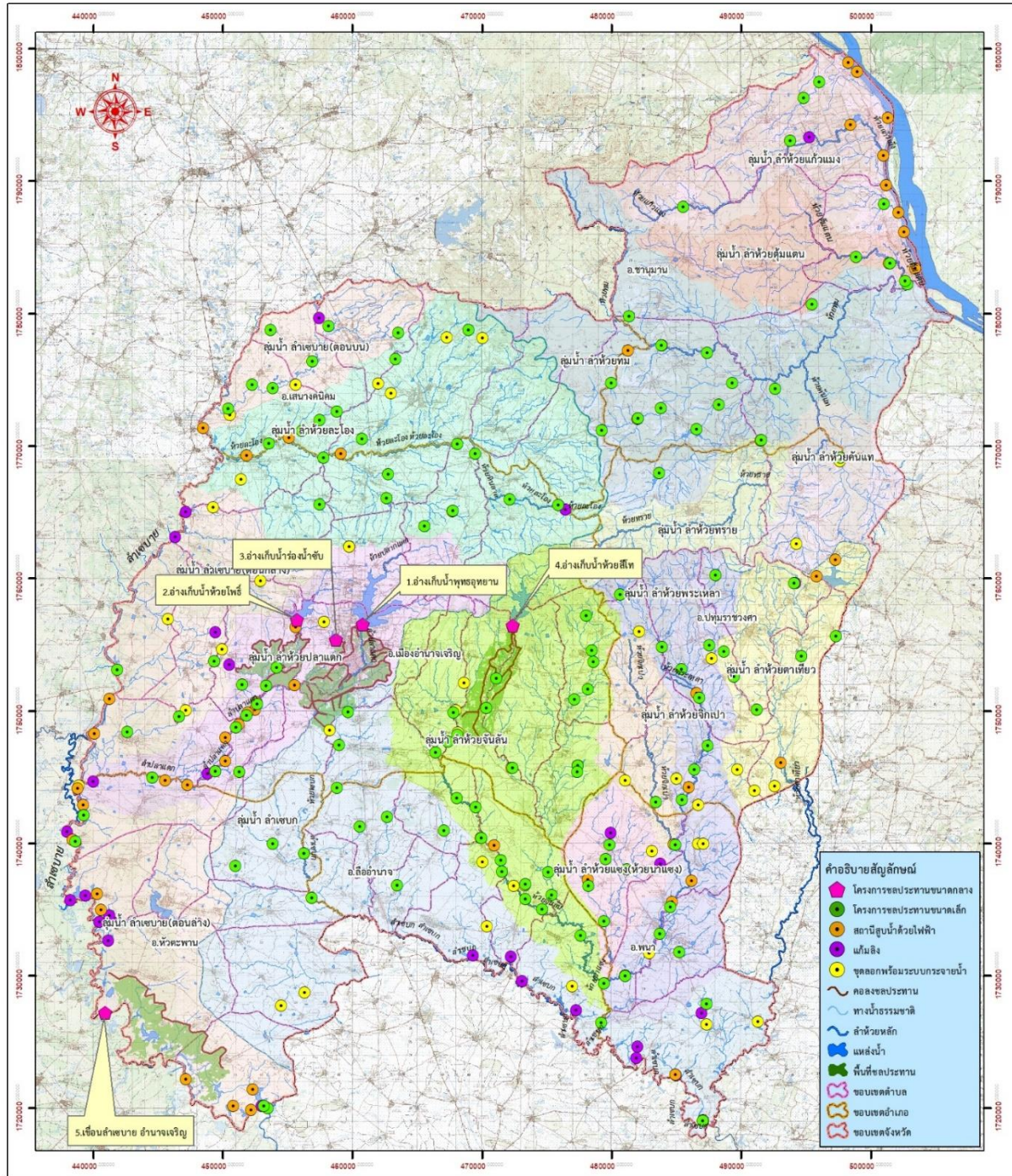
อำเภอ	โครงการชลประทานขนาดเล็ก ¹				โครงการป้องกันบรรเทาภัยจากน้ำ(แก้มลิง) ¹				สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ¹			แหล่งน้ำในไร่นา ²		
	จำนวนโครงการ	พื้นที่ชลประทาน(ไร่)	พื้นที่รับประโยชน์(ไร่)	ความจุ(ลบ.ม.)	จำนวนคริวเรือน	จำนวนโครงการ	ความจุ(ลบ.ม.)	พื้นที่รับประโยชน์(ไร่)	จำนวนคริวเรือน	จำนวนสถานี	พื้นที่ขป.(ไร่)	จำนวนคริวเรือน	บ่อส่วนตัว	
													ขนาด 1,260 ลบ.ม.	ปี 64
เมือง	41	1,230	27,250	10,0520	7,087	7	0.7784	2,020	380	17	23,899	1,722	297	5,269
ขามมวน	23	1,140	10,100	5.4370	2,636	1	0.0515	300	74	15	16,780	988	40	934
ปทุมราชวงศา	24	720	11,710	4.0050	4,372	2	0.2270	950	123	6	8,162	431	25	1,535
พนา	19	260	13,735	3.0380	4,156	7	0.6794	5,320	384	7	9,400	433	75	1,855
เสนางคนิคม	19	0	13,410	2.6940	4,192	2	0.2350	950	102	2	3,000	111	46	1,973
ห้วยตะพาน	8	0	3,206	3.5560	2,229	10	2.1204	17,670	1,255	12	13,250	921	28	2,124
ลืออำนาจ	17	0	8,660	2.7290	3,559	7	1.2502	8,000	695	2	3,090	164	57	1,556
รวม	151	3,350	88,071	31.5110	28,231	36	5.3419	35,210	3,013	61	77,581	4,770	568	15,246

ที่มา: 1 โครงการชลประทานอำนาจเจริญ 2. สถานีพัฒนาที่ดินอำนาจเจริญ

4.3 แหล่งน้ำในไร่นา

แหล่งน้ำในไร่นา (บ่อขนาด 1,260 ลบ.ม.) ปี 2564 จำนวน 568 บ่อ แหล่งน้ำในไร่นา สะสม ปี 2550 - ปี 2564 จำนวน 15,246 บ่อ แผนชุด ปี 2565 จำนวน 502 บ่อ (ตารางที่ 3)

รูปที่ 5 แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทานโครงการชลประทานอำนาจเจริญ

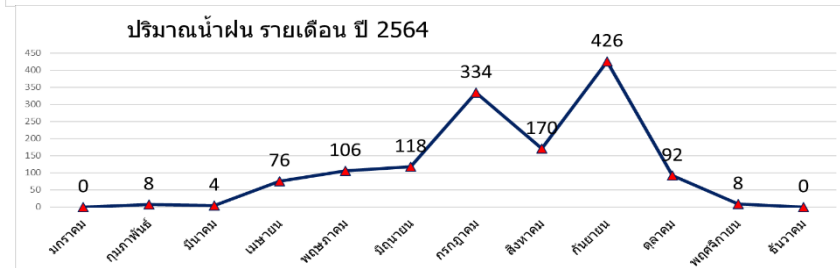
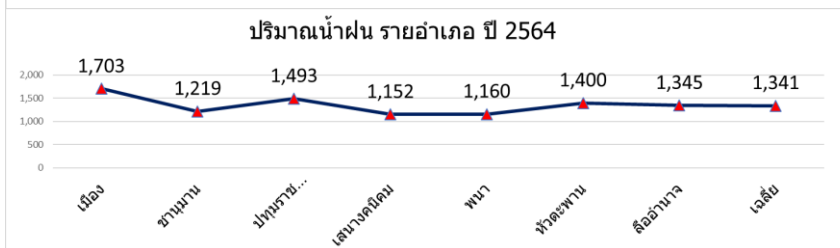
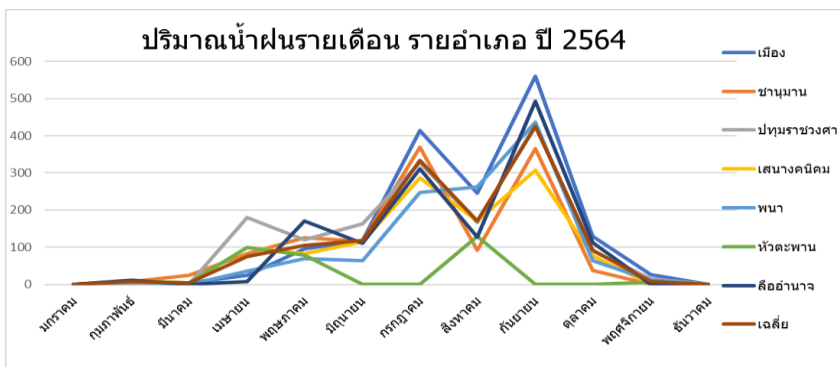

ที่มา: โครงการชลประทานอำนาจเจริญ

4.4 ปริมาณน้ำฝน

ตารางที่ 4 ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกรายเดือน รายอำเภอ จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564

เดือน	เมือง		ชานุมาน		ปทุมราชวงศา		เสนางคณิศม		พนา		หัวตะพาน		สิ้ออำนาจ		รวม/เฉลี่ย	
	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณ	จำนวน	ปริมาณน้ำฝน	จำนวน
	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	น้ำฝน	วันฝนตก	เฉลี่ย	วันฝนตก
มกราคม	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
กุมภาพันธ์	4.9	1	7.5	1	0	0	9.6	1	8.5	1	9.7	1	11.8	1	8	1
มีนาคม	4.2	1	23.6	1	0.5	1	3	1	0	0	3	1	0	0	4	1
เมษายน	24.3	5	83.3	2	180.6	8	99.4	7	35.5	6	98.9	5	8.2	1	76	15
พฤษภาคม	95.82	9	126.2	3	119.5	9	83.1	6	68.8	7	79.1	6	170	7	106	14
มิถุนายน	118.2	9	115.8	7	164	7	114.9	7	64.7	7	134.5	8	110.9	4	118	11
กรกฎาคม	413.8	18	370	14	327.6	18	287	13	247.2	14	383.2	14	311.7	16	334	22
สิงหาคม	245.6	14	91.3	8	166.3	13	171.2	9	262	14	129	15	126.7	7	170	19
กันยายน	560.5	22	364.9	18	428.2	17	306.7	15	436	20	453.3	16	492.7	14	426	24
ตุลาคม	128.9	12	36.8	6	90.9	10	77.1	4	63.7	9	102.9	9	113.4	7	92	13
พฤศจิกายน	26.1	1	0	0	15.9	1	0	0	11.2	1	6	1	0	0	8	1
ธันวาคม	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม	1703.5	92	1219.4	63	1492.9	84	1152	63	1160	79	1399.6	76	1345.2	57	1,341	121

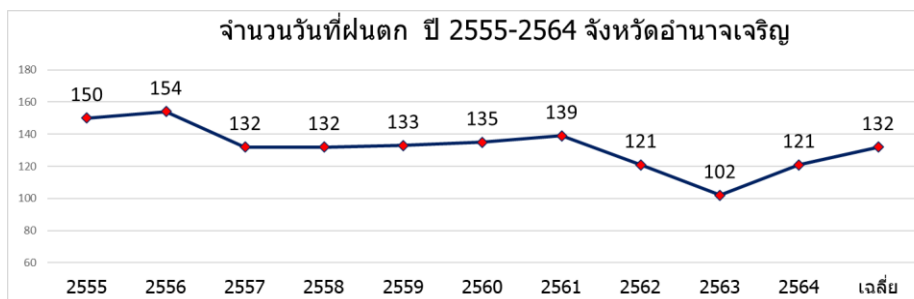
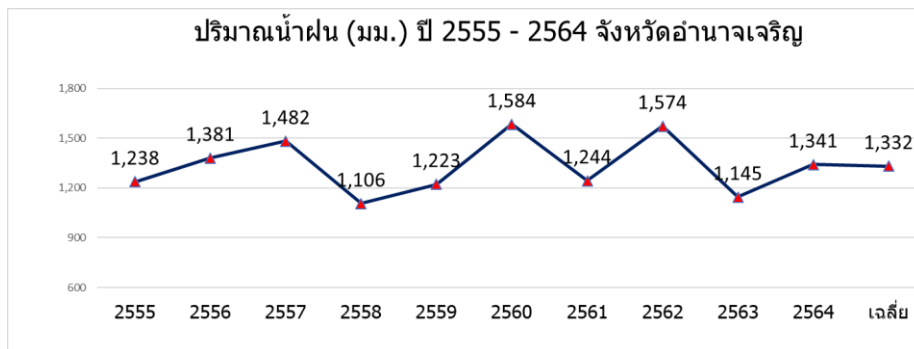

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกในปี 2564 พบว่า ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัด 1,341 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 121 วัน อำเภอเมืองมีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกมากที่สุด โดยเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน 1,703.5 มิลลิเมตรและจำนวนวันฝนตก 92 วัน ช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดคือเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดคือเดือนกันยายน 426 มิลลิเมตร

ตารางที่ 5 ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2555-2564

ปี	ปริมาณน้ำฝน(มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก
2555	1,237.81	150
2556	1,381.21	154
2557	1,482.15	132
2558	1,105.74	132
2559	1,222.59	133
2560	1,583.90	135
2561	1,244.09	139
2562	1,573.63	121
2563	1,145.30	102
2564	1,341.40	121
เฉลี่ย	1,331.78	132

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอำนาจเจริญ

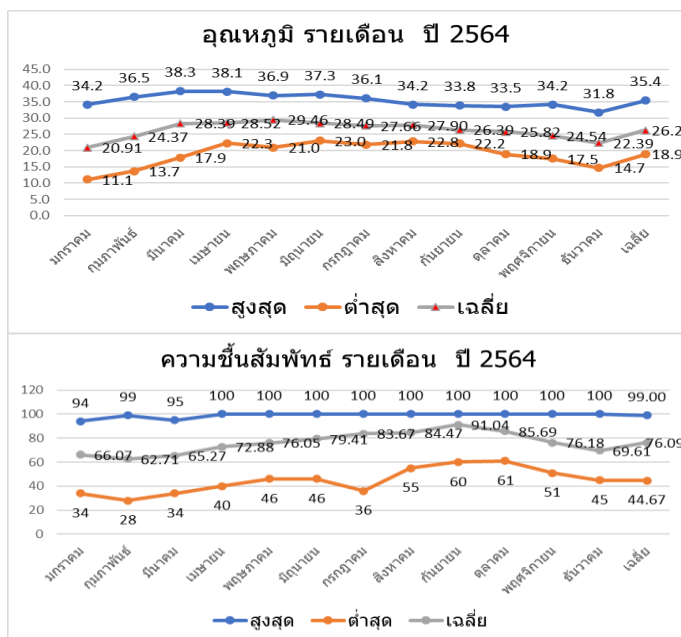
จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกในปี 2555-2564 จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,331.78 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกเฉลี่ย 132 วัน ปีที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดคือ ปี 2562 โดยมีปริมาณสูงสุดคือ 1,573.63 มิลลิเมตร และปี 2556 มีจำนวนวันฝนตกมากที่สุด 154 วัน

5. ลักษณะภูมิอากาศ

ตารางที่ 6 สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์รายเดือน ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ

เดือน	สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปี 2564					
	อุณหภูมิ (°C)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)		
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย
มกราคม	34.2	11.1	20.91	94	34	66.07
กุมภาพันธ์	36.5	13.7	24.37	99	28	62.71
มีนาคม	38.3	17.9	28.39	95	34	65.27
เมษายน	38.1	22.3	28.52	100	40	72.88
พฤษภาคม	36.9	21.0	29.46	100	46	76.05
มิถุนายน	37.3	23.0	28.49	100	46	79.41
กรกฎาคม	36.1	21.8	27.66	100	36	83.67
สิงหาคม	34.2	22.8	27.90	100	55	84.47
กันยายน	33.8	22.2	26.39	100	60	91.04
ตุลาคม	33.5	18.9	25.82	100	61	85.69
พฤศจิกายน	34.2	17.5	24.54	100	51	76.18
ธันวาคม	31.8	14.7	22.39	100	45	69.61
เฉลี่ย	35.4	18.9	26.2	99.00	44.67	76.09

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาอำนาจเจริญ

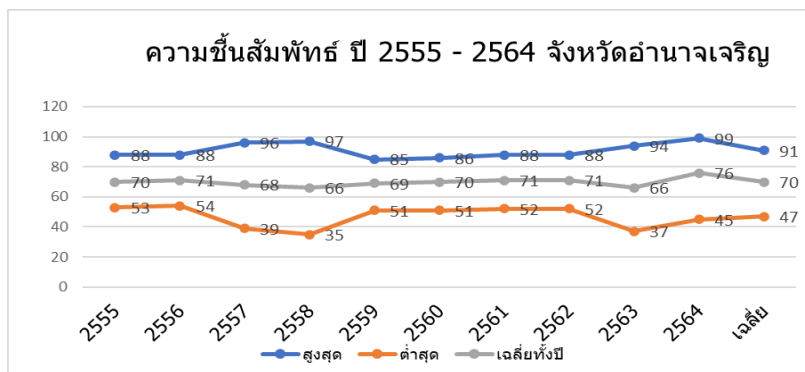
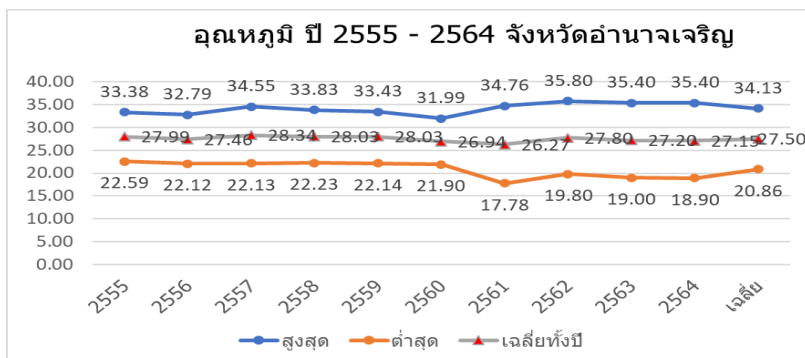

จากข้อมูลสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ รายเดือน ปี 2564 พบว่าโดยรวม มีอุณหภูมิเฉลี่ย 26.2 องศาเซลเซียส เดือนมกราคม มีอุณหภูมิต่ำสุด 11.1 องศาเซลเซียส เดือนมีนาคม อุณหภูมิสูงสุด ถึง 38.3 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ โดยเฉลี่ย 76.09 เปอร์เซ็นต์ เดือนกุมภาพันธ์มีความชื้นต่ำสุด 28 เปอร์เซ็นต์ ช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนธันวาคม มีความชื้นสูงสุด 100 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 7 อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2555 - 2564

ปี	อุณหภูมิ (C)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)		
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
2555	33.38	22.59	27.99	88	53	70
2556	32.79	22.12	27.46	88	54	71
2557	34.55	22.13	28.34	96	39	68
2558	33.83	22.23	28.03	97	35	66
2559	33.43	22.14	28.03	85	51	69
2560	31.99	21.90	26.94	86	51	70
2561	34.76	17.78	26.27	88	52	71
2562	35.80	19.80	27.80	88	52	71
2563	35.40	19.00	27.20	94	37	66
2564	35.40	18.90	27.15	99	45	76
เฉลี่ย	34.13	20.86	27.50	91	47	70

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาอำนาจเจริญ

จากข้อมูลอุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ ของจังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 - 2564 พบว่าโดยเฉลี่ย มีอุณหภูมิ สูงสุด ต่ำสุดและค่าเฉลี่ย 34.13, 20.86 และ 27.50 องศาเซลเซียส ตามลำดับ และปี 2562 มีอุณหภูมิสูงสุด 35.8 องศาเซลเซียส ปี 2561 อุณหภูมิ ต่ำสุด 17.78 องศาเซลเซียส

ความชื้นสัมพัทธ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2564 พบว่าโดยเฉลี่ย มีความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุด ต่ำสุดและค่าเฉลี่ย 91 47 70 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ปี 2558 มีความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุด และต่ำสุด 97 และ 35 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

6. ภัยธรรมชาติ

จากข้อมูลการเกิดภัยธรรมชาติจังหวัดอำนาจเจริญปี 2547-2561 พบว่าในปี 2547 เป็นปีที่เกษตรกรประสบกับปัญหาทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง มีพื้นที่เสียหายรวมเป็นพื้นที่จำนวน 164,146.25 ไร่ และในปี 2550 ประสบกับปัญหาอุทกภัยมีพื้นที่เสียหายมากถึง 125,778 ไร่ และปี 2555 ประสบปัญหาภัยแล้งมากที่สุดถึง 175,885.25 ไร่ ปี 2558, 2559 และปี 2563 มีการประกาศภัยพิบัติแต่ไม่มีพื้นที่เสียหายสิ้นเชิง ปี 2564 มีการประกาศภัยพิบัติโรคระบาดสัตว์ ลัมปีสกิน ประสบภัยทั้งจังหวัด คริวเรือนเกษตรกรที่เสียหายจำนวน 1,676 คริวเรือน และมีจำนวนสัตว์ป่วยตายจำนวน 1,792 ตัว (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ภัยธรรมชาติ จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2547 -2564

ปี	อุทกภัย				ภัยแล้ง/ฝนทิ้งช่วง				โรคระบาดสัตว์ ลัมปี สกิน				
	หมู่บ้าน	ตำบล	จำนวน ครัวเรือน	พื้นที่เสียหาย (ไร่)	หมู่บ้าน	ตำบล	จำนวน ครัวเรือน	พื้นที่เสียหาย (ไร่)	หมู่บ้าน	ชุมชน	ตำบล	จำนวน ครัวเรือน	สัตว์ ป่วยตาย (ตัว)
2547	236	50	4,954	28,937.25	558	56	30,561	135,209	-	-	-	-	-
2548	70	12	10,187	3,770.25	12	4	543	3,861	-	-	-	-	-
2549	118	18	2,541	31,944	10	6	262	3,029	-	-	-	-	-
2550	207	33	9,691	125,778	339	47	11,660	-	-	-	-	-	-
2551	-	-	-	-	597	56	18,113	73,027	-	-	-	-	-
2552	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2553	166	31	3,755	33,914.50	7	2	23	230	-	-	-	-	-
2554	532	56	14,592	90,010	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2555	-	-	-	-	440	45	23,679	175,885.25	-	-	-	-	-
2556	-	-	-	-	4	1	304	123,039.00	-	-	-	-	-
2557	312	36	10,058	65,226	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2558	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2559	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2560	252	55	14,106	68,134	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2561	111	24	1,421	7,700.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2562	607	56	15,890	118,154.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2563	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2564	157	25	4,055	43,845	-	-	-	-	607	31	56	1,676	1,792

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอำนาจเจริญ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

การจัดทำข้อมูลพืชทางเลือกจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รวบรวมข้อมูล 3 ส่วน ประกอบด้วย

- 1) สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรหลัก 4 ชนิด ประกอบด้วย ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ยางพารา และโคเนื้อ
- 2) สถานการณ์การตลาดสินค้าเกษตรหลักที่สำคัญ
- 3) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรทางเลือกของจังหวัดอำนาจเจริญ 5 ชนิด ประกอบด้วย ตะไคร้ ข้า ขมิ้นชัน หล้าแพงโกลา การผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว เพื่อนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้ นำมาเป็นแนวทางพิจารณาประกอบการจัดทำงานแผนงาน โครงการ ในระดับพื้นที่ และเกษตรกรสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการผลิตสินค้าเกษตรทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มรายได้จากการทำการเกษตรและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต่อไป

1.สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรหลัก

สินค้าเกษตรหลัก 4 สินค้า ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ยางพาราและโคเนื้อ ในจังหวัดอำนาจเจริญ รายละเอียดดังนี้

1.1 การผลิต

1.1.1 ข้าวนาปี ปี 2563/64 พื้นที่ปลูกรวมทั้งประเทศ จำนวน 24,347,729 ไร่ ผลผลิต 7,697,106 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 358 กิโลกรัม แยกรายละเอียดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี ปี 2563/64 จำนวน 23,654,971 ไร่ ผลผลิต 7,372,218 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 354 กิโลกรัม และในจังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี ปี 2563/64 จำนวน 905,161 ไร่ ผลผลิต 318,391 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 350 กิโลกรัม และอำเภอเมืองมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด จำนวน 294,083 ไร่

1.1.2 มันสำปะหลัง ปี 2564 พื้นที่ปลูกรวมทั้งประเทศ จำนวน 9,653,017 ไร่ ผลผลิต 30,108,352 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,286 กิโลกรัม แยกรายละเอียดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ปี 2564 จำนวน 5,451,524 ไร่ ผลผลิต 6,925,111 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,290 กิโลกรัม และในจังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ปี 2564 จำนวน 144,836 ไร่ ผลผลิต 490,099 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,383 กิโลกรัม และอำเภอขานูมานมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด จำนวน 78,738 ไร่

1.1.3 ยางพารา ปี 2563 พื้นที่ปลูกรวมทั้งประเทศ จำนวน 22,355,388 ไร่ ผลผลิต 4,693,628 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 228 กิโลกรัม แยกรายละเอียดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกยางพารา ปี 2563 จำนวน 5,279,297 ไร่ ผลผลิต 1,107,704 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 220 กิโลกรัม กิโลกรัม และในจังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ปลูกยางพารา ปี 2563 จำนวน 92,430 ไร่ ผลผลิต 18,856 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 211 กิโลกรัม และอำเภอขานูมานมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด จำนวน 35,480 ไร่

1.1.4 โคเนื้อ ปี 2564 ปริมาณการผลิตรวมทั้งประเทศ 7,582,406 ตัว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณการผลิต 3,161,786 ตัว และในจังหวัดอำนาจเจริญมีปริมาณการผลิต 84,899 ตัว มีพื้นที่ปลูกหญ้า จำนวน 6,088 ไร่ อำเภอเมืองมีพื้นที่ปลูกหญ้าและปริมาณการผลิตมากที่สุด จำนวน 3,122 ไร่ ปริมาณการผลิต 39,375 ตัว ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	ข้าวนปี 2563/64			มันสำปะหลัง ปี2564			ยางพารา ปี 2563			โคเนื้อ ปี 2564	
	พื้นที่ปลูก ไร่	ผลผลิต กก/ไร่	ผลผลิต ตัน	พื้นที่ปลูก ไร่	ผลผลิต กก/ไร่	ผลผลิต ตัน	พื้นที่ปลูก ไร่	ผลผลิต กก/ไร่	ผลผลิต ตัน	พื้นที่ปลูก หญ้า(ไร่)	ปริมาณการ ผลิต (ตัว)
รวมทั้งประเทศ	24,347,729	358	7,697,106	9,653,017	3,286	30,108,352	22,355,388	228	4,693,628	-	7,582,406
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	23,654,971	354	7,372,218	5,451,524	3,290	6,925,111	5,279,297	220	1,107,704	-	3,161,786
จังหวัดอำนาจเจริญ/ อำเภอ	905,161	350	318,391	132,255	3,310	432,265	92,430	209	17,338	6,088	84,899
เมือง	294,083	358	105,282	15,422	3,488	52,414	14,175	225	2,809	3,122	39,375
ชานุมาน	19,432	312	6,063	78,738	3,308	256,879	35,480	218	7,002	471	9,578
ปทุมราชวงศา	136,472	360	49,130	23,341	3,257	75,712	22,436	221	4,398	125	12,957
พนา	84,950	344	29,223	378	3,000	1,134	1,460	122	147	1,356	4,500
เสนางคนิคม	124,082	354	43,925	12,686	3,229	40,634	14,799	170	2,315	613	4,982
หัวตะพาน	128,509	342	43,950	819	3,267	2,676	3,442	186	597	17	5,262
ลืออำนาจ	117,633	347	40,819	871	3,233	2,816	638	123	70	386	8,245

ที่มา : ข้อมูลเอกภาพ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ 11, ข้อมูลด้านปศุสัตว์ จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอำนาจเจริญ

1.2 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ของการผลิตสินค้าหลัก ในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.2.1 ข้าวนาปี ปีการผลิต 2561/62 - 2563/64

พื้นที่การเพาะปลูกข้าวนาปีจังหวัดอำนาจเจริญ มีแนวโน้มลดลงจาก 984,396 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2561/62 เป็น 905,161 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2563/64 และผลผลิตข้าวนาปี ต่อไร่ต่อปีเฉลี่ย มีแนวโน้มลดลงจาก 361 กิโลกรัม ในปีเพาะปลูก 2561/62 เป็น 350 กิโลกรัมในปีเพาะปลูก 2563/64 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี จังหวัดอำนาจเจริญ
ปี 2561/62- 2563/64

ปีการผลิต	พื้นที่เพาะปลูก(ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2561/62	984,396	353,962	361
2562/63	989,000	319,320	360
2563/64	905,161	318,391	350

ที่มา : ข้อมูลเอกภาพ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ 11

1.2.2 มันสำปะหลัง ปีการผลิต 2561/62 - 2563/64

พื้นที่การเพาะปลูกมันสำปะหลัง จังหวัดอำนาจเจริญ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 104,672 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2562 เป็น 132,255 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2564 และผลผลิตมันสำปะหลังต่อไร่ต่อปีเฉลี่ย มีแนวโน้มลดลงจาก 3,501 กิโลกรัม ในปีเพาะปลูก 2562 เป็น 3,310 กิโลกรัม ในปีเพาะปลูก 2564 (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลัง จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2562 – 2564

ปีการผลิต	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่(กก.)
2562	104,672	355,759	3,501
2563	108,654	321,410	3,148
2564	132,255	432,265	3,310

ที่มา : ข้อมูลเอกภาพ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ 11

1.2.3 ยางพารา ปีการผลิต 2563

พื้นที่ยืนต้นยางพาราจังหวัดอำนาจเจริญ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 84,672ไร่ ในปีเพาะปลูก 2561 เป็น 92,430 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2563 และผลผลิตยางพาราต่อไร่ต่อปีเฉลี่ย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 209 กิโลกรัมในปี 2561 เป็น 211 กิโลกรัม ในปีเพาะปลูก 2563 (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ยางพาราจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการผลิต 2561- 2563

ปีการผลิต	เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตต่อไร่(กก.)
2561	84,672	11,141	209
2562	92,464	16,643	210
2563	92,430	18,856	211

ที่มา : ข้อมูลเอกภาพ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ 11

1.2.4 โคนื้อ

ปริมาณการผลิตโคนื้อจังหวัดอำนาจเจริญมีแนวโน้มลดลงจาก 86,663 ตัว ในปีเพาะปลูก 2562 เป็น 84,899 ตัว ในปี 2564 พื้นที่ปลูกหญ้าแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 2,023 ไร่ ในปี2562 เป็น 6,088ไร่ ในปี 2564 (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 พื้นที่ปลูกหญ้า ปริมาณการผลิตโคนื้อจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2562 – 2564

ปี	พื้นที่ปลูกหญ้า	ปริมาณการผลิตโคนื้อ
	(ไร่)	(ตัว)
2,562	2,023	86,663
2,563	5,906	80,416
2,564	6,088	84,899

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอำนาจเจริญ

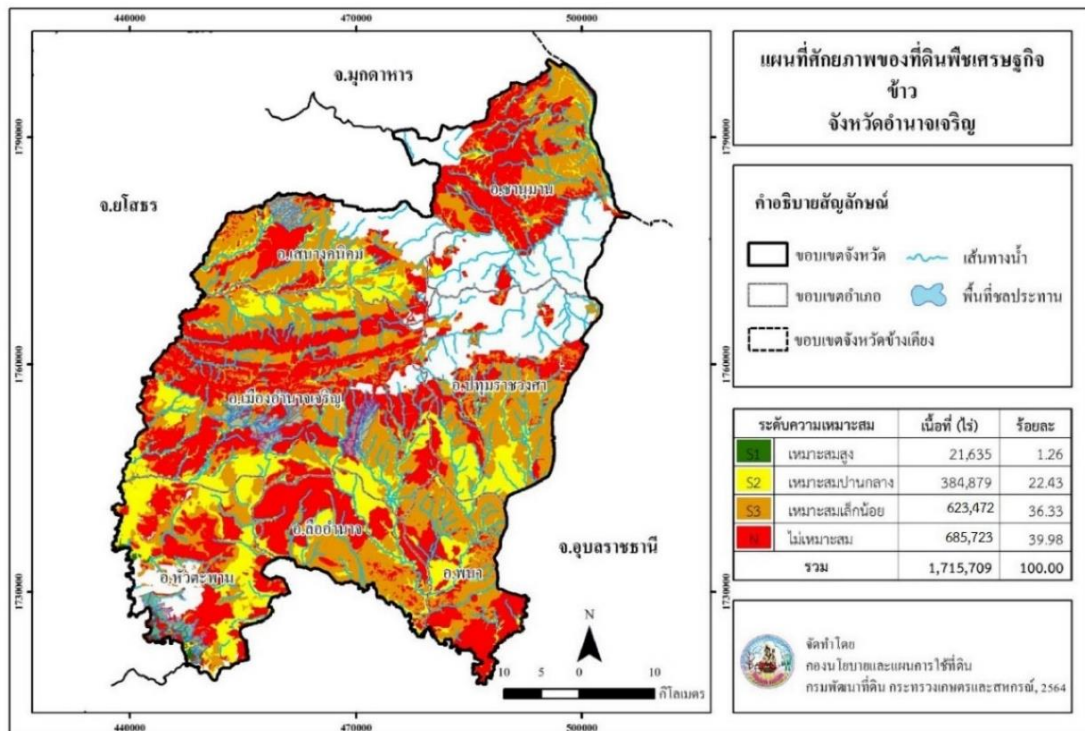
1.3 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจ จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564

ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจ ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 1,715,709 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) จำนวน 406,514 ไร่ ร้อยละ 24 และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3, N) จำนวน 1,309,195 ไร่ ร้อยละ 76 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 1,715,737 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) จำนวน 680,979 ไร่ ร้อยละ 40 และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) จำนวน 1,034,758 ไร่ ร้อยละ 60 พื้นที่ปลูกยางพารา 1,715,896 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) จำนวน 1,300,421 ไร่ ร้อยละ 76 และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) จำนวน 415,475 ไร่ ร้อยละ 24 (ตารางที่ 14)

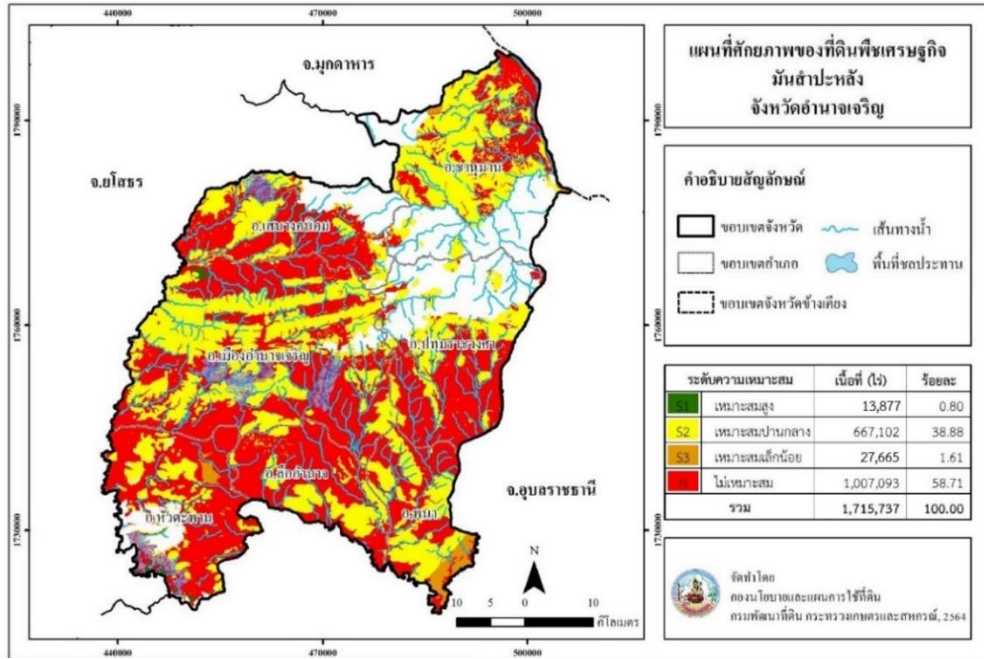
ตารางที่ 14 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจ ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ

ชนิดพืช	เหมาะสมสูง (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมเหมาะสม S1+S2	ร้อยละ	เหมาะสมเล็กน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมไม่เหมาะสม S3+N	ร้อยละ	รวมพื้นที่ปลูก (ไร่)
ข้าว	21,635	384,879	406,514	24	623,472	685,723	1,309,195	76	1,715,709
มันสำปะหลัง	13,877	667,102	680,979	40	27,665	1,007,093	1,034,758	60	1,715,737
ยางพารา	7,259	1,293,162	1,300,421	76	13,948	401,527	415,475	24	1,715,896

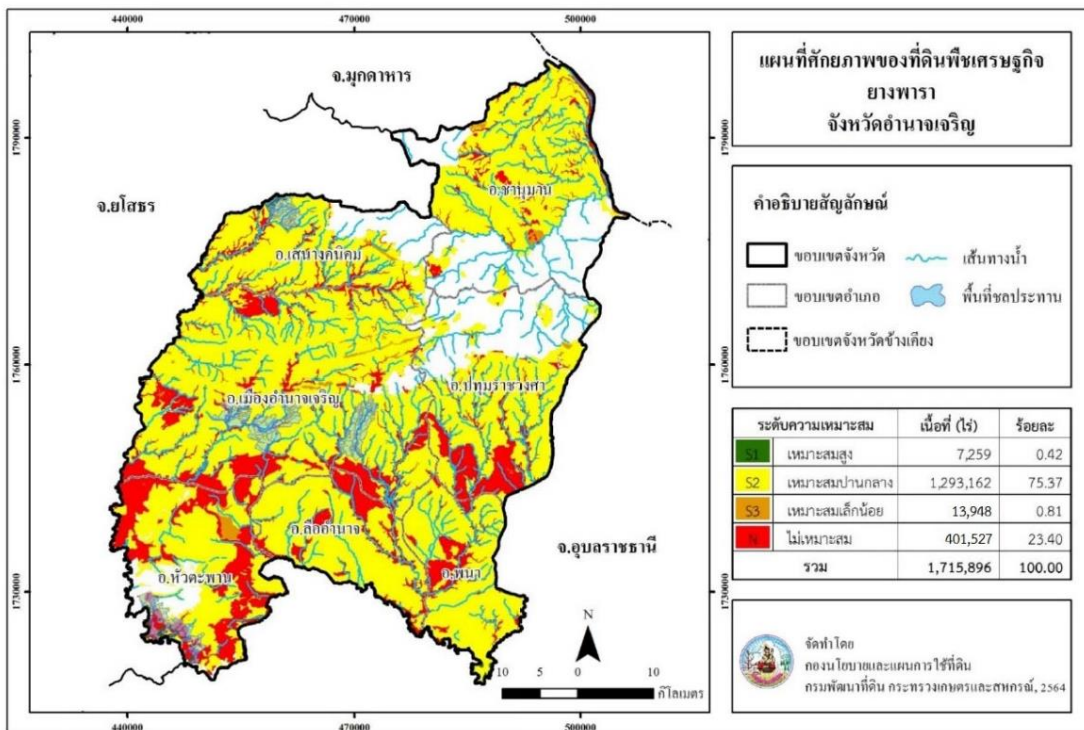
ที่มา สถานีพัฒนาที่ดินอำนาจเจริญ

รูปที่ 6 แผนที่ภาพศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว

รูปที่ 7 แผนที่ภาพศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจสำปะหลัง

รูปที่ 8

แผนที่ภาพศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจสำปะหลัง

1.4 ต้นทุน ผลตอบแทน

ข้อมูลต้นทุนผลตอบแทนข้าวนาปี (ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105) มันสำปะหลัง ยางพารา จากสำนักงานเศรษฐกิจที่ 11 ปีเพาะปลูก 2562/63 จังหวัดอำนาจเจริญ มี ต้นทุนและผลตอบแทนดังนี้

ต้นทุนข้าวนาปี (ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105) ในพื้นที่ปลูกเหมาะสม(S1,S2) ต้นทุน 3,124.67 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน 933.95 บาทต่อไร่ และพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม(S3,N) ต้นทุน 3,492.04 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน - 334.44 บาทต่อไร่

ต้นทุนมันสำปะหลัง 5,525.47 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนมันสำปะหลัง 67.38 บาทต่อไร่

ต้นทุนยางพารา 8,773.23 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนยางพารา 2,683.41 บาทต่อไร่

ต้นทุนโคเนื้อ 28,715 บาทต่อตัว ผลตอบแทนโคเนื้อ 2,574 บาทต่อตัว (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ต้นทุนผลตอบแทนข้าวเจ้าหอมมะลิ 105 มันสำปะหลัง ยางพารา โคเนื้อ ปีเพาะปลูก 2562/63

รายการ	ต้นทุน ผลตอบแทน				
	นาปี(ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105)		มันสำปะหลัง	ยางพารา	โคเนื้อ
	พื้นที่เหมาะสม (S1,S2)	พื้นที่ไม่ เหมาะสม (S3,N)			
ต้นทุนรวม(บาท/ไร่/ตัว)	3,124.67	3,492.04	5,525.47	8,773.23	28,715
ต้นทุนรวม (บาท/กก.)	9.85	11.94	1.87	15.23	92
ผลผลิต (ไร่/กก/ตัว)	317.08	292.37	2,959.18	576	350
ราคา ณ ไร่นา (บาท/กก.)	12.8	10.8	1.89	19.89	89.40
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่/ตัว)	4,058.62	3,157.60	5,592.85	11,456.64	31,290
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่/ตัว)	933.95	-334.44	67.38	2,683.41	2,574
ผลตอบแทนสุทธิต่อ (บาท/กก.)	2.95	-1.14	0.02	4.66	7.35

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11

2. สถานการณ์การตลาดสินค้าเกษตรหลัก

2.1 ข้าวนาปี

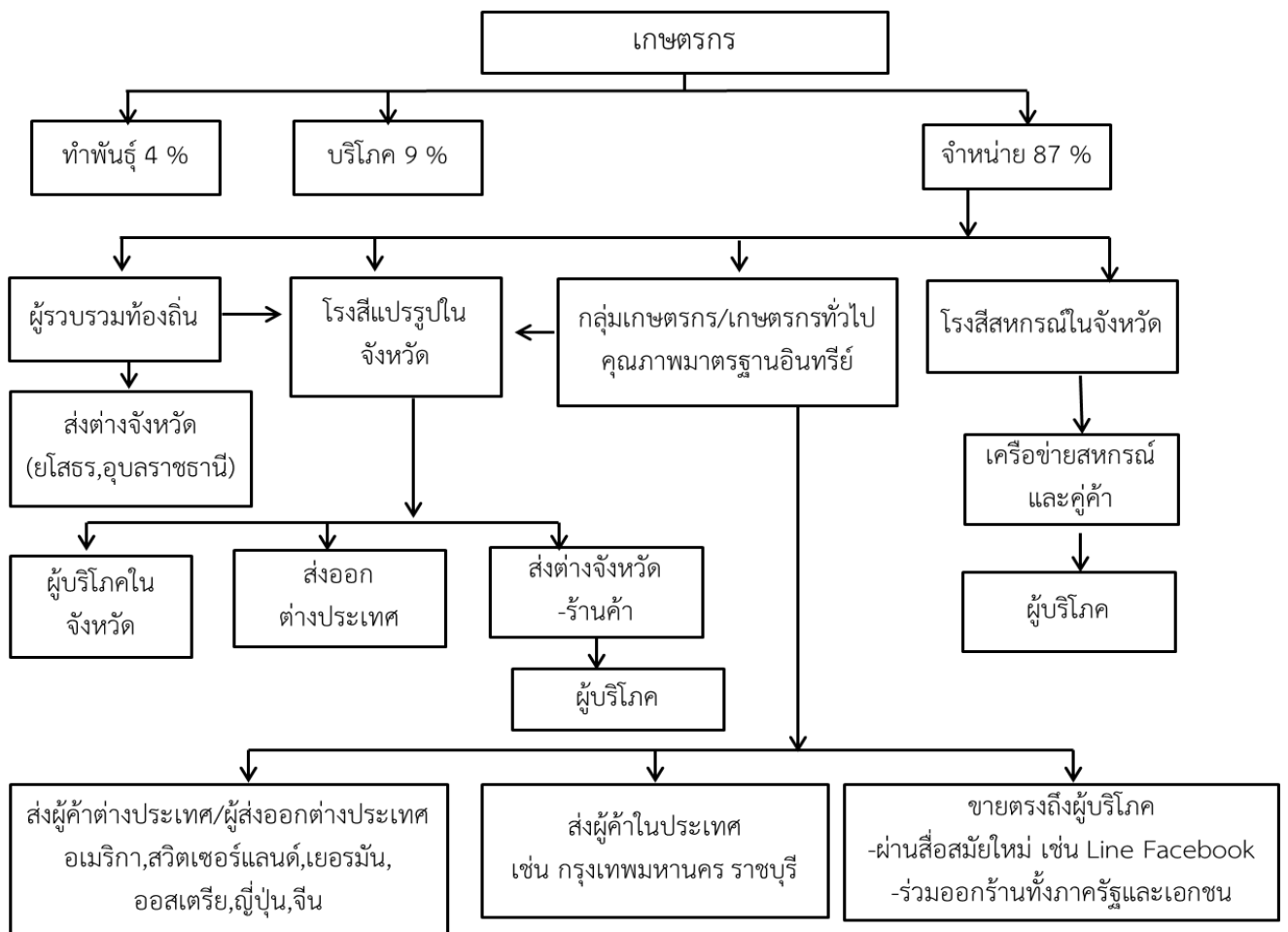
2.1.1 การตลาดข้าวนาปี

1) สถานการณ์ด้านการตลาดข้าวนาปี เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายข้าวเปลือกในเดือนพฤศจิกายน และเดือนธันวาคม หลังเก็บเกี่ยวทันที ณ จุดรับซื้อในท้องถิ่น และโรงสีในจังหวัด เนื่องจากไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือก จึงส่งผลให้ราคาข้าวตกต่ำ ส่วนผลผลิตที่เหลือจะเก็บไว้เพื่อบริโภค ทำพันธุ์ และจะทยอยขายข้าวบ้างแต่มีไม่มาก โรงสีต่าง ๆ จะรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรได้ตลอดฤดูกาล

2) สหกรณ์การเกษตรจะรับซื้อข้าวจากสมาชิกและส่งขายให้กับโรงสีขนาดใหญ่ รวมทั้งส่งให้เครือข่ายสหกรณ์ และการจัดหาพันธุ์ข้าวมาจำหน่ายให้สมาชิกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพข้าว

3) กลุ่มเกษตรกร เกษตรกรทั่วไป รวบรวมข้าวจากกลุ่มแปรรูปและขายตรงถึงผู้บริโภค และคู่ค้าข้าวทั้งต่างจังหวัดเช่น กทม. ราชบุรี และต่างประเทศเช่นสหรัฐอเมริกา สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน ออสเตรีย ญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์

2.1.2 โครงสร้างสินค้าข้าวนาปี จังหวัดอำนาจเจริญ

รูปที่ 9 โครงสร้างสินค้าข้าวนาปี จังหวัดอำนาจเจริญ

2.1.3 การบริหารจัดการข้าวเปลือกข้าวนาปี

การบริหารจัดการข้าวเปลือก ด้านปริมาณผลผลิตมีโรงสีขนาดใหญ่และมีโรงอบรองรับผลผลิตข้าวได้จำนวนมาก สามารถรับซื้อข้าวได้ตลอดทั้งปี เช่น บ.ข้าวเสนางค์ จก. หจก. อุบลถาวรค้าพืช หจก.เกษตรธัญญยูเนี่ยนไรซ์ หจก.โรงสีโชคประเสริฐอำนาจเจริญ บ.ธัญญาทรัพย์ หจก.พงษ์วัฒน์การเกษตร ฯลฯ โดยรับซื้อทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารจากโรงสีต่างๆ สหกรณ์การเกษตร และท่าข้าว ส่งออกข้าวไปขายในประเทศและต่างประเทศ โรงสีมีเครือข่ายสามารถเชื่อมโยงตลาดข้าวเพื่อสำรองข้าวให้เพียงพอกับการส่งออกโดยจะรับซื้อข้าวจากจังหวัดใกล้เคียงเช่น ยโสธร อุบลราชธานี และมุกดาหาร

เกษตรกรเก็บข้าวเปลือกข้าวนาปี ไว้ใช้บริโภค 28,900 ตัน ใช้ทำพันธุ์ 13,577 ตัน ขายข้าวเปลือกออกต่างจังหวัด 31,839 ตัน เข้าโรงสีแปรรูปเพื่อส่งออก 273,816 ตัน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 การบริหารจัดการสินค้าข้าวนาปี ปี 2563/64 จังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	331,126
1.1 ผลผลิตของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	318,391
1.2 นำเข้าของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	12,735
2 ความต้องการใช้(Demand)	348,132
2.1 การใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด	316,293
1) เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์(ตันข้าวเปลือก)	13,577
2) บริโภคในครัวเรือน(ตันข้าวเปลือก)	28,900
3) เข้าโรงสี เพื่อสีแปรสภาพ(ตันข้าวเปลือก)	273,816
2.2 ส่งออกของจังหวัด(ตันข้าวเปลือก)	31,839
3 ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (ตันข้าวเปลือก) (3=1-2)	-17,006

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2 มันสำปะหลัง

2.2.1 การตลาดมันสำปะหลัง

1) ผลผลิตมันสำปะหลัง ส่วนมากออกช่วง เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมีนาคม เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 จะนำหัวมันสดบรรจุรถอู่เต็นท์เที่ยวละ 2-3 ตัน มาขายให้กับลานรับซื้อหัวมันสดหรือลานมันเส้นที่อยู่ใกล้ๆ ในแต่ละตำบล โดยลานมันจะรับซื้อหัวมันสดเกรดคละ ไม่วัดเปอร์เซ็นต์แป้ง แต่หากลานรวมรวบที่ผลิตมันเส้นจะรับซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้งที่เหลืออีกร้อยละ 10 เกษตรกรขายให้โรงงานแปรรูปในจังหวัด

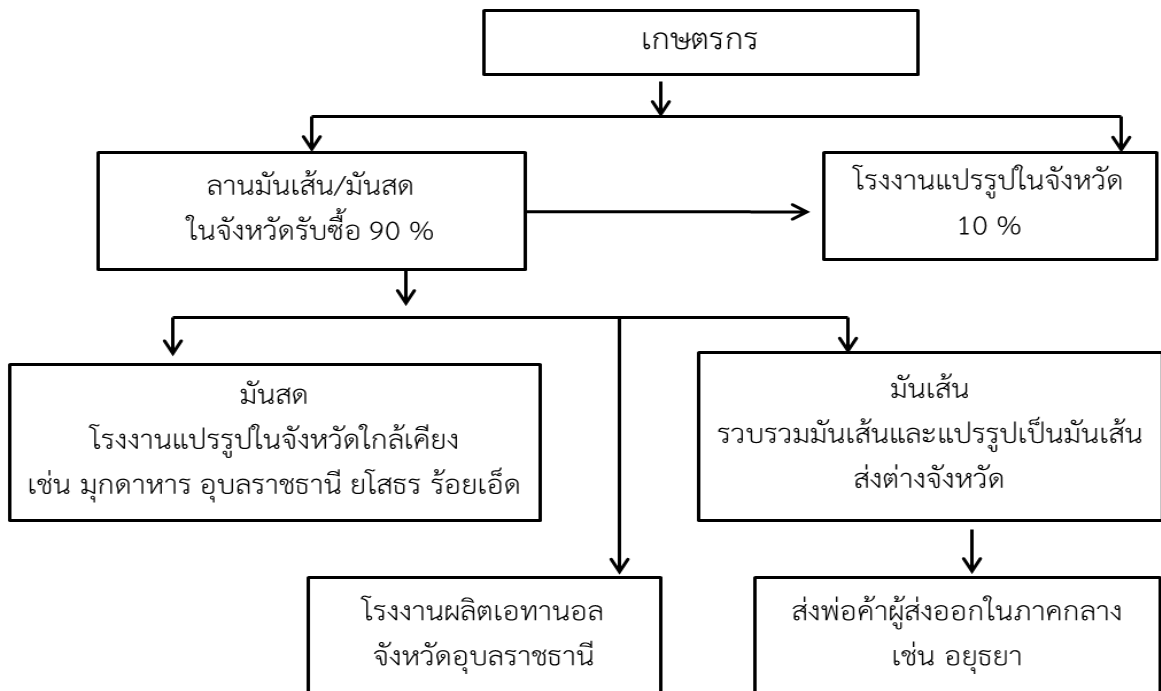
2) ลานมันเส้น/ลานรวบรวมหัวมันสด จะทำการรับซื้อหัวมันสำปะหลังสดจากเกษตรกร ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เนื่องจากผลผลิตในจังหวัดไม่เพียงพอับความต้องการใช้ โดยแบ่งเป็น

2.1) ลานรวบรวมหัวมันสด รับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกร จำหน่ายให้แก่ ลานมันเส้นที่อยู่ในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมทั้ง โรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง และโรงงานผลิตเอทานอล ต่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกันมุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี เป็นต้น

2.2) ลานมันเส้น รับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อนำมาผลิตเป็นมันเส้นและเมื่อแปรรูปเป็นมันเส้นแล้ว ส่วนใหญ่ส่งไปจำหน่ายให้กับผู้ส่งออกในภาคกลางและบางส่วนส่งไปโรงงานผลิตเอทานอลในจังหวัดอุบลราชธานี

3) โรงงานแปรรูปแป้งมันสำปะหลัง จะรับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรและจากลานรับซื้อหัวมันสดทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2.2.2 โครงสร้างสินค้ามันสำปะหลังจังหวัดอำนาจเจริญ

รูปที่ 10 วิธีตลาดมันสำปะหลัง

2.2.3 การบริหารจัดการมันสำปะหลัง

จากวิธีการตลาดมันสำปะหลัง แผนภาพที่ 3.5 เห็นได้ว่าเกษตรกรขายตรงให้ โรงงานแปรรูป ในจังหวัดร้อยละ 10 ขายหัวมันสด มันเส้น ให้ลานมันในจังหวัดร้อยละ 90 โดยมันสดส่งโรงงานแปรรูปในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ มุกดาหาร อุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด และโรงงานผลิตเอทานอล จังหวัด อุบลราชธานี ส่วนมันเส้นที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะส่งออกไปจังหวัดอยุธยาเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลผลิตในจังหวัด พบว่า ปริมาณความต้องการใช้มันสำปะหลังมันหัวมันสด โรงงานแปรรูปในจังหวัด ปริมาณ 200,000 ตัน ส่วนที่เหลือ ผู้รวบรวมหัวมันและมันเส้น ส่งจำหน่ายต่างจังหวัด (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 การบริหารจัดการสินค้า มันสำปะหลัง ปี 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	432,265
1.1 ผลผลิตหัวมันสดของจังหวัด(ต้นหัวมันสด)	432,265
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	0
2 ความต้องการใช้(Demand)	437,265
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป	394,038
1) ลานมันเส้น(ต้นหัวมันสด)	194,038
2) โรงงานแป้งมันสำปะหลัง(ต้นหัวมันสด)	200,000
2.2 ส่งออกหัวมันสดไปจังหวัดอื่น(ต้นหัวมันสด)	43,227
3 ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (ต้นหัวมันสด) (3=1-2)	-5,000

ที่มา : จากการสำรวจ

2.3 ยางพารา

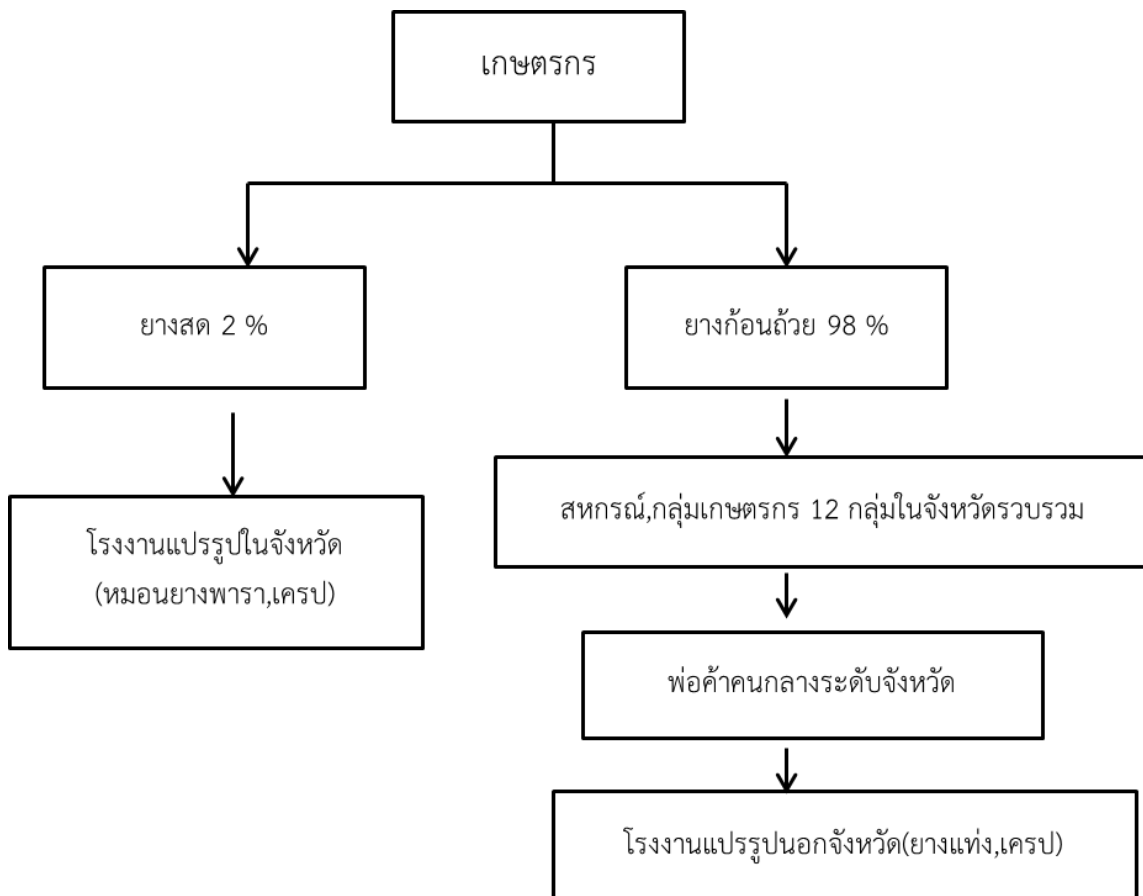
2.3.1 ตลาดยางพารา

1) เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา จะกรีดยาง และนำไปจำหน่ายในรูปของ น้ำยางดิบ, ยางก้อนถ้วย โดยเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิต เพื่อไปจำหน่ายต่อไป

2) เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร จะรวบรวมผลผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายต่อให้แก่พ่อค้าคนกลางระดับจังหวัด

3) พ่อค้าคนกลางระดับจังหวัดเข้ามาทำการประมูลซื้อสินค้า เมื่อผู้แปรรูปขึ้นต้นน้ำสินค้าไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางพาราขึ้นต้นแล้ว ผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ได้ จะถูกส่งจำหน่ายไปยังผู้ใช้ทั้งในประเทศ และส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศต่อไป

2.3.2 โครงสร้างสินค้ายางพาราจังหวัดอำนาจเจริญ

รูปที่ 11 วิธีตลาดยางพารา

2.3.3 การบริหารจัดการยางพารา

จากวิธีการตลาดยางพารา จะเห็นได้ว่าผลผลิตยางพาราส่วนใหญ่ในจังหวัดกว่าร้อยละ 98 จะเป็นยางก้อนถ้วยเพื่อส่งขายโรงงานยางแท่งและยางเครพนอกพื้นที่ มีเพียงร้อยละ 2 ที่ขายในรูปแบบน้ำยางสด ในส่วนของยางก้อนถ้วย เกษตรกรขายผ่านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจะขายตรงให้โรงงานยางแท่งและยางเครพ จะขายให้โรงงานยางแท่ง/ยางเครพ สำหรับน้ำยางสด เกษตรกรจะขายตรงให้โรงงานแปรรูป (หมอนยางพารายางเครพ) ร้อยละ 2

จากข้อมูลพบว่า ผลผลิตยางพาราในระดับจังหวัด มีความต้องการใช้ยางพาราในจังหวัดร้อยละ 2 และมีการส่งออกนอกจังหวัดร้อยละ 98 (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การบริหารจัดการสินค้ายางพารา 2563 จังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	17,338
1.1 ผลผลิตยางพาราของจังหวัด	17,338
1.2 นำเข้าของจังหวัด	0
2 ความต้องการใช้(Demand)	17,338
2.1 ความต้องการของโรงงานแปรรูป	327
1) โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง	27
2) โรงงานแปรรูป(ยางเครพ)	300
2.2 ส่งออกนอกจังหวัด	17,011
3 ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (3=1-2)	0

ที่มา : จากการสำรวจ

2.4 โคนื้อ

2.4.1 การตลาดโคนื้อ

ลักษณะการซื้อ ขาย โคนื้อในจังหวัดอำนาจเจริญ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

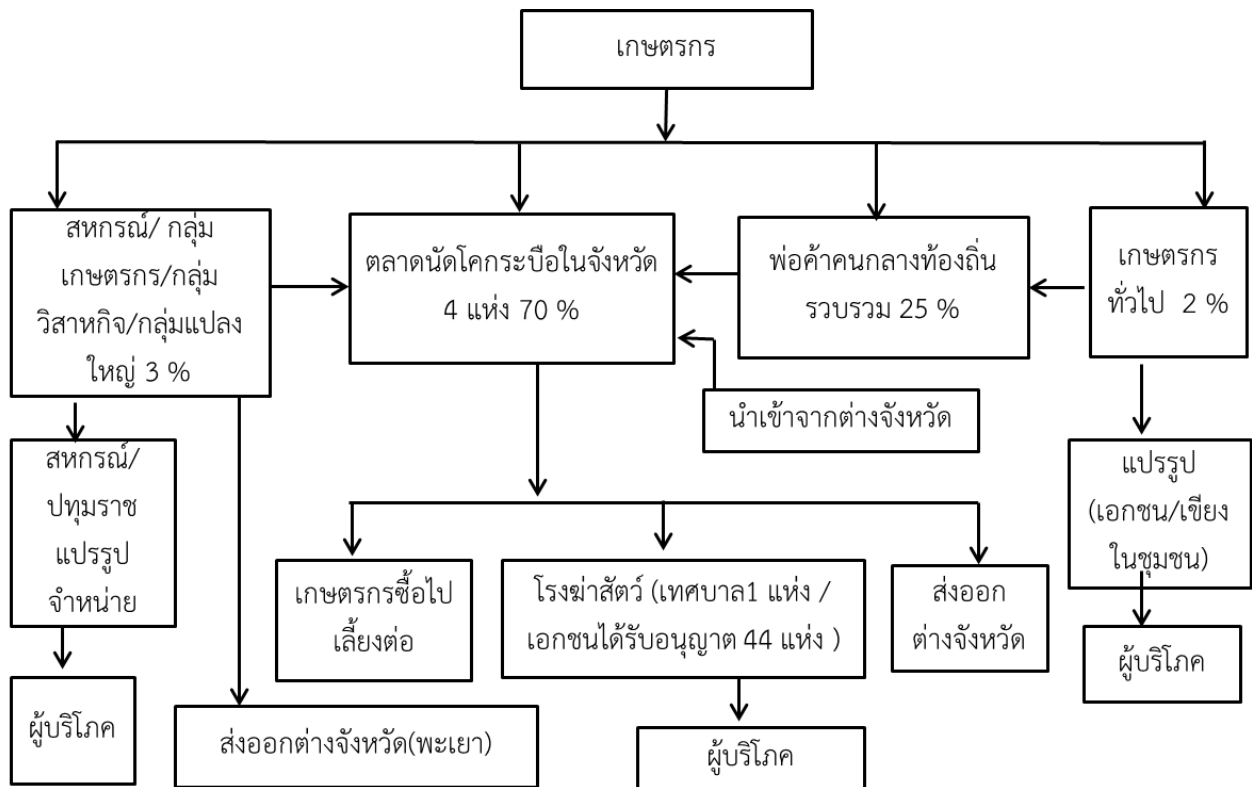
1) สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ กลุ่มวิสาหกิจ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนื้อ มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ส่วนหนึ่งจำหน่ายให้สหกรณ์ปทุมราชเพื่อแปรรูป และส่งออกต่างจังหวัดโดยตรงให้กับลูกค้า และบางส่วนผู้เลี้ยงจะจำหน่ายตลาดนัดโคกระบือ

2) พ่อค้าคนกลาง ซึ่งรวบรวมรับซื้อจากเกษตรกร ตามหมู่บ้าน จากการเลี้ยงที่กระจัดกระจายที่ ไม่ได้รวมกลุ่ม ของเกษตรกร

3) ตลาดนัดโค กระบือ เป็นแหล่งซื้อขายโคนื้อที่ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากที่สุด เกษตรกรใช้เป็นจุดนัดพบ สำหรับการจัดหาโคเพื่อนำไปเลี้ยง ในขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางสำคัญในการระบายโค ของพ่อค้าคนกลางที่ตระเวนซื้อโคจากเกษตรกรในหมู่บ้านมาจำหน่าย รวมถึงเป็นแหล่งจัดหาโคนื้อของพ่อค้าโคขุนระดับกลาง และการจัดหาโคเนื้อเพื่อเข้าโรงฆ่าสัตว์

4) เกษตรกรทั่วไป เกษตรกรนำมาเข้าโรงเชือด มีทั้งที่ได้รับใบอนุญาต และไม่ได้รับใบอนุญาต และการชำแหละขายในชุมชน

2.4.2 โครงสร้างสินค้าโคนื้อจังหวัดอำนาจเจริญ

รูปที่ 12 วิธีตลาดโคนื้อ

2.4.3 การบริหารจัดการ

จากวิถีตลาด พบว่า ตลาดนัดโคกระบือ เป็นจุดนับพบเกษตรกร เป็นแหล่ง รับซื้อ ขายโคเนื้อ ถึงร้อยละ 70 และพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น ร้อยละ 25 กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ ร้อยละ 3 และเกษตรกรทั่วไปแปรรูปจำหน่ายในชุมชน ร้อยละ 2 ผลผลิตโคเนื้อจังหวัดเจริญ ปี 2564 มีจำนวน 101,879 ตัว โดยเป็นผลผลิตภายในจังหวัด 84,899 ตัว และนำเข้ามาจากจังหวัดอื่น 16,980 ตัว และมีความต้องการใช้ของจังหวัด 110,369 ตัว ใช้ภายในจังหวัด แบ่งเป็น ทำพันธุ์ทดแทน 25,470ตัว บริโภค 59,429 ตัว และ ส่งออกไปจังหวัดอื่น 25,470 ตัว จึงทำให้เกิดผลผลิตส่วนขาด -8,490 ตัว(ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 การบริหารจัดการสินค้าโคเนื้อ 2564 จังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	101,879
1.1 ผลผลิตโคเนื้อของจังหวัด	84,899
1.2 นำเข้าของจังหวัด	16,980
2 ความต้องการใช้(Demand)	110,369
2.1 ความต้องการของจังหวัด	84,899
1) ทำพันธุ์ทดแทน	25,470
2) บริโภคในจังหวัด	59,429
- ผ่านเลี้ยงในจังหวัด	41,600
- โรงฆ่าสัตว์	17,829
2.2 ส่งออกไปนอกจังหวัด	25,470
3 ผลผลิตส่วนเกิน/ ส่วนขาด* (3=1-2)	-8,490

ที่มา : จากการสำรวจ

3. สถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรทางเลือก

3.1 สินค้าทางเลือกในจังหวัดอำนาจเจริญ

จากข้อมูลต้นทุนผลตอบแทนข้าวนาปี มันสำปะหลัง และยางพารา ปีเพาะปลูก 2563/64 จังหวัดอำนาจเจริญ แสดงให้เห็นถึงการผลิตที่ให้ผลตอบแทนน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจ ปี 2564 พบว่าข้าวและมันสำปะหลัง มีพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3/N) ข้าว ร้อยละ 76 และมันสำปะหลัง ร้อยละ 60

เมื่อเปรียบเทียบการผลิตสินค้าหลัก ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และโคเนื้อ พบว่า ผลตอบแทนการผลิตพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105 ผลตอบแทน -334.44 บาทต่อไร่ มันสำปะหลัง ผลตอบแทน 67.38 บาทต่อไร่ ยางพาราผลตอบแทน 2,683.41 บาทต่อไร่ และสินค้าหลัก โคเนื้อผลตอบแทน 2,574 บาทต่อตัว

เปรียบเทียบผลตอบแทนสินค้าทางเลือก 5 ชนิดดังนี้ 1)ตะไคร้ ผลตอบแทน 22,870 บาทต่อไร่ต่อปี 2)ข้า้ ผลตอบแทน 52,300 บาทต่อไร่ต่อรอบการเพาะปลูก (1 รอบการเพาะปลูก 18 เดือน) 3)ขมิ้นชัน 40,250 บาทต่อไร่ต่อปี 4)หญ้าแพงโกลาแบ่งเป็น 2 แบบ แบบแห้งและสด 4.1)ผลตอบแทนหญ้าแพงโกลาแห้ง ปีที่ 1 ผลตอบแทน 3,445 บาทต่อไร่ต่อปี และปีที่ 2 ขึ้นไป ผลตอบแทน 13,025 บาทต่อไร่ต่อปี 4.2)ผลตอบแทนหญ้าแพงโกลาสด ปีที่ 1 ผลตอบแทน 2,462 บาทต่อไร่ต่อปี และปีที่ 2 ขึ้นไป ผลตอบแทน 10,700 บาทต่อไร่ต่อปี และ5)การผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว แบ่งเป็น 4 กิจกรรม 5.1)ผลตอบแทนไบโอมันกิ่งเขียวสด 5,434 บาทต่อไร่ต่อปี 5.2)ผลตอบแทนไบโอมันกิ่งเขียวหั่น 7,012 บาทต่อไร่ต่อปี 5.3)ผลตอบแทนไบโอมันกิ่งเขียวหมักบรรจุถุง 8,196 บาทต่อไร่ต่อปี 5.4)ผลตอบแทนไบโอมันแห้ง 6,376 บาท ต่อไร่ต่อปี

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3/N) จึงนำเสนอพืชทางเลือก 5 ชนิดประกอบด้วย ตะไคร้ ข้า้ ขมิ้นชัน หญ้าแพงโกลา และการผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว ทั้งนี้เนื่องจากพืช 5 ชนิดดังกล่าว ตลาดมีความต้องการ ต้นทุนผลตอบแทนต่อปีต่อไร่ มีมูลค่าสูง เพื่อเป็นทางเลือกของเกษตรกรและเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ข้อมูลผลตอบแทนสุทธิ อาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับราคา ปริมาณผลผลิต และความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้น ๆ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบ ผลผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน พืช สัตว์เศรษฐกิจ และพืชทางเลือก

รายการ	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่/ตัว)	ต้นทุน (บาท/ไร่/ตัว)	ผลตอบแทน สุทธิ (บาท/ไร่/ตัว)
1. พืช สัตว์เศรษฐกิจ ¹			
1.1 ข้าวนาปี (ข้าวเจ้าหอมมะลิ 105)			
1.1.1 พื้นที่ปลูกเหมาะสม (S1,S2)	317.08	3,124.67	933.95
1.1.2 พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม (S3,N)	292.37	3,492.04	-334.44
1.2 มันสำปะหลัง	2,959.18	5,525.47	67.38
1.3 ยางพารา(น้ำยางสด)	576	8,773.23	2,683.41
1.4 โคเนื้อ	350	28,715	2,574
2. พืชทางเลือก			
2.1 ตะไคร้	2,500	27,130	22,870
2.2 ช่า	8,000	67,700	52,300
2.3 ขมิ้นชัน	3,000	19,750	40,250
2.4 หญ้าแพงโกล่า			
2.4.1 หญ้าแพงโกล่าแห้งผลตอบแทนปีที่ 1	1,900	6,055	3,445
2.4.2 หญ้าแพงโกล่าแห้งผลตอบแทนปีที่ 2	4,500	9,475	13,025
2.4.3 หญ้าแพงโกล่าสดผลตอบแทนปีที่ 1	6,332	3,870	2,462
2.4.4 หญ้าแพงโกล่าสดผลตอบแทนปีที่ 2	15,000	4,300	10,700
2.5 การผลิตไบโมันสำปะหลังกิ่งเขียว			
2.5.1 ไบโมันกิ่งเขียวสด	7,890	5,900	5,434
2.5.2 ไบโมันกิ่งเขียวหั่น	7,890	5,900	7,012
2.5.3 ไบโมันกิ่งเขียวหมักบรรจุถุง	7,890	5,900	8,196
2.5.4 ไบโมันแห้ง	1,472	11,028	6,376

ที่มา : 1.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 , 2.จากการสำรวจ

3.2 สินค้าทางเลือกกลุ่มพืชสมุนไพร

จังหวัดอำนาจเจริญ ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมุ่งสู่การเป็น “เมืองธรรมเกษตร การเกษตรสร้างมูลค่า ท่องเที่ยวเสริมสร้างสุขภาพ เชื่อมโยงเส้นทางการค้า” จึงมีการมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการผลิตการเกษตรสร้างมูลค่า และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งของสาระสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกโดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพจากฐานข้อมูล Agri-MapOnline จังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน บัวบก เป็นต้น

ปี 2565 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ร่วมกันจัดทำแผนความร่วมมือระหว่างกัน โดยดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม บริษัทนิคมฟู้ด จำกัด เป็นโรงงานผลิตและจำหน่ายพริกแกงสำเร็จรูป ตราสินค้า “ท่านขุน” ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว สินค้าที่โรงงานต้องการประกอบด้วย พริก หอมแดง กระเทียม ข่า ตะไคร้ ขมิ้นชัน และสินค้าที่ต้องการตลอดปี คือ ตะไคร้ ข่า ขมิ้นชัน ปัจจุบัน โรงงานได้ทำข้อตกลงสัญญาซื้อขาย (MOU) ตะไคร้ ข่า ขมิ้นชัน กับกลุ่มเกษตรกรในจังหวัด 2 กลุ่ม ส่ง ตะไคร้ให้โรงงานเฉลี่ยวันละ 1 ตัน แต่ผลผลิตยังไม่เพียงพอ รวมถึงพ่อค้าคนกลางที่มาซื้อผลผลิตจากกลุ่มแต่ผลผลิตมีไม่เพียงพอ จึงเสนอทางเลือกพืชสมุนไพรให้เกษตรกร โดยได้จัดทำข้อมูลด้านเศรษฐกิจเพื่อประกอบการตัดสินใจของเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งเสริมเกษตรกรต่อไป

1) ตะไคร้

1.1) การผลิตตะไคร้

การผลิตตะไคร้ ปี 2562-2564 พื้นที่เพาะปลูกตะไคร้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ผลผลิตเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลง ปี 2564 ราคาที่ขายได้ 10 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ย ราคาที่ขายได้ตะไคร้ จังหวัดอำนาจเจริญปี 2562-2564

ปี	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย(กก./ไร่)	ราคาขายได้(บาท/กก)
2562	58	377	3,250	7
2563	105	577	2,750	10
2564	110	550	2,500	10

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1 ปี ปลูกตะไคร้ 2 รอบ

1.2) ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกตะไคร้

จากการสำรวจโดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำข้อตกลงการซื้อขายตะไคร้ (MOU) กับบริษัท นิยมฟู้ด จำกัด เป็นแหล่งผลิตใหญ่ในจังหวัดอำนาจเจริญส่งผลผลิตบริษัท และเป็นพื้นที่เชิงการค้า รายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 22)

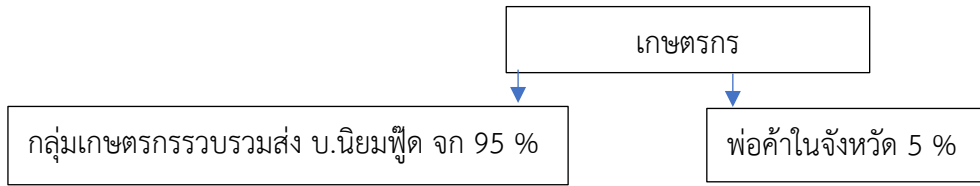
ตารางที่ 22 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกตะไคร้

รายการ	ปีแรก			ปีที่ 2 ขึ้นไป	
	ต้นทุนต่อรอบ		ต้นทุนต่อปี เก็บเกี่ยว 2 รอบ(บาท/ ไร่)	ต้นทุน ต่อรอบ (บาท/ ไร่)	ต้นทุนต่อปี เก็บเกี่ยว 2 รอบ(บาท/ ไร่)
	รอบแรก	รอบที่ 2			
1 ค่าเตรียมดิน	750	750	1,500	750	1,500
2 ค่าปลูก	600	600	1,200	600	1,200
3 ดูแลรักษา	2,300	2,300	4,600	2,300	4,600
4 เก็บเกี่ยว	3,000	3,000	6,000	3,000	6,000
5 ค่าพันธุ์	3,750	0	3,750	0	0
6 ค่าปุ๋ยเคมี	260	260	520	260	520
7 ปุ๋ยคอก	1,250	1,250	2,500	1,250	2,500
8 ค่าน้ำมันตัดหญ้า	480	480	960	480	960
9 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	2,700	2,700	5,400	2,700	5,400
10 ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุ สิ้นเปลือง	150	150	300	150	300
11 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	200	200	400	200	400
12 ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร				500	500
รวมต้นทุนการปลูก	15,440	11,690	27,130	12,190	23,880
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่(กก./ไร่)	2,500	2,500	5,000	2,500	5,000
ราคา(บาท/กก.)	10	10	10	10	10
รวมรายได้	25,000	25,000	50,000	25,000	50,000
ผลตอบแทน (บาท/ไร่/ปี)	9,560	13,310	22,870	12,810	26,120

ที่มา : จากการสำรวจ

1.3) การตลาดตะไคร้

กลุ่มเกษตรกรรวบรวมผลผลิตส่งบริษัท นิยมฟู้ด จำกัด ร้อย 95 ส่งพ่อค้าในจังหวัดร้อย 5

1.4) ผลผลิต ความต้องการใช้ ตะไคร้ในจังหวัดอำนาจเจริญ

ความต้องการใช้ ตะไคร้ ในจังหวัด 1,005 ตัน แต่ผลผลิตในจังหวัดผลิตได้ 550 ตัน มีการนำเข้าจากต่างจังหวัด 455 ตัน (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ผลผลิต ความต้องการใช้ ตะไคร้ในจังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	1,030
1.1 ผลผลิตตะไคร้ของจังหวัด	550
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	480
2 ความต้องการใช้(Demand)	1,030
2.1 โรงงานแปรรูปน้ำพริกในจังหวัด	1,000
2.2 บริโภคในจังหวัด	30

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ข่า

2.1) การผลิตข่า

การผลิตข่าปี 2562-2564 พื้นที่เพาะปลูกข่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ผลผลิตเฉลี่ยคงเดิม 8,000 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่ขายได้ปี 2564 จำนวน 15 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ย ราคาที่ขายได้ ข่า จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2562-2564

ปี	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย(กก./ไร่)	ราคาที่ขายได้(บาท/กก)
2562	1	8	8,000	12
2563	6	48	8,000	15
2564	9	72	8,000	15

ที่มา : จากการสำรวจ ,ระยะเวลาการเก็บเกี่ยว 1 รอบ เวลา 18 เดือน

2.2) ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกข้าว

จากการสำรวจโดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำข้อตกลงการซื้อขายข้าว (MOU) กับ บริษัท นิยมฟู้ด จำกัด เป็นแหล่งผลิตใหญ่ในจังหวัดอำนาจเจริญส่งผลผลิตบริษัท และเป็นพื้นที่เชิงการค้า รายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกข้าว

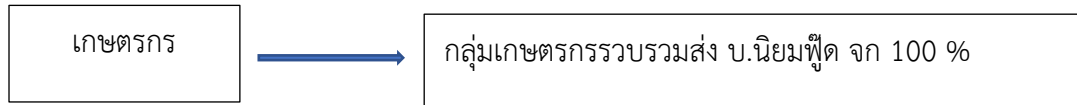
รายการ	รอบแรก	รอบที่ 2 ขึ้นไป
1 ค่าเตรียมดิน	1,000	1,000
2 ค่าปลูก	1,200	1,200
3 ดูแลรักษา	15,750	15,750
4 เก็บเกี่ยว	32,000	32,000
5 ค่าพันธุ์	7,500	0
6 ค่าปุ๋ยเคมี	1,200	1,200
7 ปุ๋ยคอก/แกลบ	4,000	4,000
8 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	4,050	4,050
9 ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	500	500
10 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	500	500
11 ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		1,000
รวมต้นทุนการปลูก	67,700	61,200
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่(กก./ไร่)	8,000	8,000
ราคา(บาท/กก.)	15	15
รวมรายได้	120,000	120,000
ผลตอบแทน (บาท/ไร่/รอบ)	52,300	58,800

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : ระยะเวลาการเก็บเกี่ยว 1 รอบ ระยะเวลา 18 เดือน

2.3) การตลาดข้าว

กลุ่มเกษตรกรรวบรวมผลผลิตส่งบริษัท นิยมฟู้ด จำกัด

2.4) ผลผลิต ความต้องการใช้ข้าวในจังหวัดอำนาจเจริญ

ความต้องการใช้ข้าวในจังหวัด 502 ตัน แต่ผลผลิตในจังหวัดผลิตได้ 72 ตัน มีการนำเข้าจากต่างจังหวัด 430 ตัน (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ผลผลิต ความต้องการใช้ ข้าวในจังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	502
1.1 ผลผลิตข้าของจังหวัด	72
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	430
2 ความต้องการใช้(Demand)	502
2.1 โรงงานแปรรูปน้ำพริกในจังหวัด	500
2.2 บริโภคในจังหวัด	2

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ขมิ้นชัน

3.1) การผลิตขมิ้นชัน

พื้นที่เพาะปลูกขมิ้นชันจากทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564 พื้นที่เพาะปลูก 35 ไร่ (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ราคาที่ขายได้ขมิ้นชันจังหวัดอำนาจเจริญ ปี2564

ปี	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย(กก./ไร่)	ราคาขายได้(บาท/กก)
2564	35	105	3,000	20

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , จากการสำรวจ

3.2) ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกขมิ้นชัน

จากการสำรวจโดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำข้อตกลงการซื้อขายขมิ้นชัน (MOU) กับบริษัท นิยมฟู้ด จำกัด เป็นพื้นที่เชิงการค้า รายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 28)

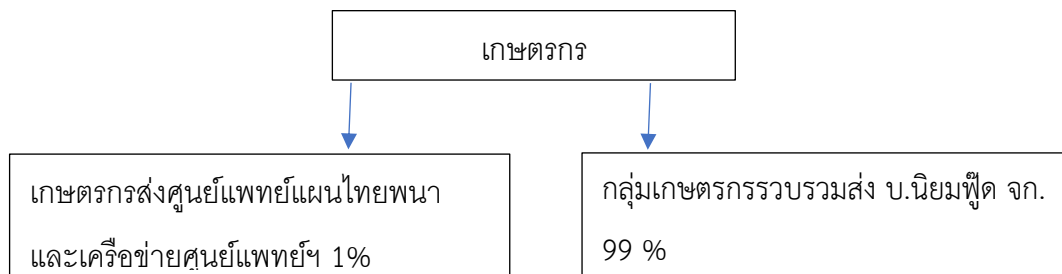
ตารางที่ 28 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกขมิ้นชัน

รายการ	ปีแรก	ปีที่ 2 ขึ้นไป
ค่าเตรียมดิน	1,000	1,000
ค่าปลูก	1,200	1,200
เก็บเกี่ยว	1,200	1,200
ค่าพันธุ์	10,000	0
ค่าปุ๋ยเคมี	1,300	1,300
ปุ๋ยคอก		
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	4,050	4,050
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	500	500
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	500	500
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		1,000
รวมต้นทุนการปลูก	19,750	10,750
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่(กก./ไร่)	3,000	3,000
ราคา(บาท/กก.)	20	20
รวมรายได้	60,000	60,000
ผลตอบแทน (บาท/ไร่/ปี)	40,250	49,250

ที่มา : จากการสำรวจ , เริ่มปลูก ก.พ. - ธ.ค. ระยะเวลา 8-9 เดือน

3.3) การตลาดไขมันชั้น

ไขมันชั้นในจังหวัดอำนาจเจริญ เกษตรกรปลูกส่งศูนย์การแพทย์แผนไทยพนา และส่งบริษัท นิยมฟู้ด ตามข้อตกลงสัญญาซื้อขาย

3.4) ผลผลิต ความต้องการใช้ไขมันชั้นในจังหวัดอำนาจเจริญ

ความต้องการใช้ไขมันชั้นในจังหวัด 201 ตัน แต่ผลผลิตในจังหวัดผลิตได้ 105 ตัน มีการนำเข้าจากต่างจังหวัด 97 ตัน (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ผลผลิต ความต้องการใช้ไขมันชั้นในจังหวัดอำนาจเจริญ

รายการ	จำนวนผลผลิต
1 ผลผลิต (Supply)	202
1.1 ผลผลิตไขมันชั้นของจังหวัด	105
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	97
2 ความต้องการใช้(Demand)	202
2.1 การใช้ในจังหวัด	201
1) โรงงานแปรรูปน้ำพริกในจังหวัด	200
2) ศูนย์แพทย์แผนไทยพนา	1
2.2 ส่งออกของจังหวัด	1

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 สินค้าทางเลือกกลุ่มพืชเพื่ออาหารสัตว์

ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ ภาคการเกษตร ทั้งด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง สินค้าเกษตรที่เป็นรายได้หลักของจังหวัดในลำดับต้น ๆ 4 อันดับแรก ได้แก่ข้าวนาปี (หอมมะลิ) ยางพารา มันสำปะหลัง และโคเนื้อ

จากข้อมูลการผลิตโคเนื้อในจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564 จำนวน 84,899 พื้นที่ปลูกหญ้า 6,088 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อเลี้ยงสัตว์ ไม่ได้ปลูกเชิงการค้า ซึ่งปริมาณไม่เพียงพอสำหรับเป็นอาหารสัตว์ ไม่มีเสบียงอาหารสัตว์สำรอง เกษตรกรซื้อผลผลิตจากต่างจังหวัด เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

การปลูกหญ้าแพงโกลาเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในที่ดอนและที่ลุ่มน้ำท่วมขัง เกษตรกรสามารถปลูกทดแทนในพื้นที่ไม่เหมาะสมการปลูกข้าว ซึ่งเหมาะสำหรับการปลูกหญ้าแพงโกลาในจังหวัดอำนาจเจริญ การปลูกและเก็บเกี่ยวง่าย สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นานหลายปี การเก็บเกี่ยวหญ้าแห้งสามารถตัดตากแห้งแล้วอัดเป็นฟ่อนหญ้าได้เลย มีสารอาหารที่ครบถ้วน และหญ้าแพงโกลาเป็นหญ้าที่มีความต้องการสูงในตลาดเสบียงอาหารสัตว์

และการผลิตไขมันสำปะหลังกึ่งเขียวเพื่อเป็นอาหารสัตว์ เป็นการเพิ่มมูลค่าของการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร และลดต้นทุนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ไขมันสำปะหลังกึ่งเขียวเป็นอาหารหยาบคุณภาพดี ใช้ทดแทนแหล่งโปรตีนอื่นๆ สัตว์ที่กินอาหารสูตรไขมันกึ่งเขียวสุขภาพแข็งแรง ให้ผลผลิตเนื้อ นม ไข่ ที่มีคุณภาพ

จึงเสนอทางเลือกการผลิตพืชเพื่ออาหารสัตว์ให้เกษตรกร 2 ชนิดคือ การปลูกหญ้าแพงโกลาและการผลิตไขมันสำปะหลังกึ่งเขียวเพื่อเป็นอาหารสัตว์ โดยได้จัดทำข้อมูลด้านเศรษฐกิจเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อประกอบการตัดสินใจสำหรับเกษตรกรดังนี้

1) หญ้าแพงโกลา

1.1) การผลิตหญ้าแพงโกลา

การผลิตหญ้าแพงโกลาในจังหวัดอำนาจเจริญ เกษตรกรปลูก มีพื้นที่ปลูก 80 ไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อเลี้ยงสัตว์ ไม่ได้ปลูกเชิงการค้า และศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ อำนาจเจริญ มีพื้นที่ปลูก 200 ไร่ เป็นการผลิตเพื่อเป็นท่อนพันธุ์ให้เกษตรกรนำไปขยายพันธุ์ และปลูกเพื่อเลี้ยงสัตว์ต่อไป ผลผลิตโดยเฉลี่ย 15,000 กก.ต่อไร่ รวมปริมาณผลผลิต 4,200 ตัน (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ย หญ้าแพงโกลา ของจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564

รายการ	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย(กก./ไร่)
1 เกษตรกรปลูก	80	1,200	15,000
2 ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ อำนาจเจริญ ผลิตให้เกษตรกร นำไปปลูกเพื่อเลี้ยงสัตว์	200	3,000	15,000

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์อำนาจเจริญ

1.2 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกหญ้าแพงโกลา

จากข้อมูลการผลิตหญ้าแพงโกลาสำหรับเลี้ยงสัตว์ (2563) สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ พบว่าต้นทุนผลตอบแทนการปลูกหญ้าแพงโกลาที่เป็นเงินสดในการผลิตหญ้าแพงโกลาสด และหญ้าแพงโกลาแห้ง โดยแยกต้นทุนผลตอบแทนการปลูกหญ้าแพงโกลาสด ปีที่ 1 ต้นทุน 3,870 บาทต่อไร่ และผลตอบแทน 2,462 บาทต่อไร่ และปีที่ 2 ต้นทุน 4,300 บาทต่อไร่ และผลตอบแทน 10,700 บาทต่อไร่ และต้นทุนผลตอบแทนการปลูกหญ้าแพงโกลาแห้ง ปีที่ 1 ต้นทุน 6,055 บาทต่อไร่ และผลตอบแทน 3,445 บาทต่อไร่ และปีที่ 2 ต้นทุน 9,475 บาทต่อไร่ และผลตอบแทน 13,025 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 31-32)

ตารางที่ 31 ต้นทุนที่เป็นเงินสดในการผลิตหญ้าแพงโกลาสด

ที่	รายการ	ปีแรก			ปีที่ 2 ขึ้นไป	
		ต้นทุนต่อรอบ (บาท/ไร่)		ต้นทุนต่อ ปี (ตัดได้ 3 รอบ : บาท/ไร่)	ต้นทุน ต่อรอบ (บาท/ ไร่)	ต้นทุน ต่อปี (ตัดได้ 5 รอบ: บาท/ไร่)
		รอบ แรก	รอบที่ 2 ขึ้นไป			
1	ค่าเตรียมดิน	660	0	660	-	-
2	ค่าท่อนพันธุ์ (ไร่ละ 250 กก.ๆ ละ 2 บาท)	500	0	500	-	-
3	ค่าปุ๋ยสูตร 15-15-15 (ไร่ละ 20 กก.ๆ ละ 17 บาท)	340	340	1,020	340	1700
4	ค่าปุ๋ยยูเรีย (ไร่ละ 20 กก.ๆ ละ 14 บาท)*	140	280	700	280	1400
5	ค่าน้ำมันสูบล้อเครื่องสูบน้ำ (ไร่ละ 3 ลิตรๆ ละ 30 บาท)*	60	90	240	90	450
6	ค่าแรงงานปลูกหญ้า	350	0	350	-	-
7	ค่าแรงงานให้น้ำ หวานปุ๋ย (ไร่ละ 3 ครั้งๆ ละ 50 บาท)*	100	150	400	150	750
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ (บาท)		2,150	860	3,870	860	4,300
ผลผลิตหญ้าสด เฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)		1,666	2,333	6,332	3000	15,000
ราคา(บาท/กก.)		1	1	1	1	1
รวมรายได้		1,666	2,333	6,332	3,000	15,000
ผลตอบแทน (บาท/ไร่/)		-484	1,473	2,462	2,140	10,700

หมายเหตุ : * การผลิตในรอบแรก 1) ใส่ปุ๋ยยูเรียอัตรา 10 กิโลกรัม/ไร่ 2) ให้น้ำและหวานปุ๋ย 2 ครั้ง

ใช้น้ำมันเครื่องสูบน้ำไร่ละ 2 ลิตร 3) ได้ผลผลิตหญ้าแห้งเฉลี่ย 25 ฟ่อน/ไร่

ที่มา : การผลิตหญ้าแพงโกลาสำหรับเลี้ยงสัตว์ (2563) สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 32 ต้นทุนที่เป็นเงินสดในการผลิตหญ้าแพงโกลาแห้ง

ที่	รายการ	ปีแรก			ปีที่ 2 ขึ้นไป	
		ต้นทุนต่อรอบ (บาท/ไร่)		ต้นทุน ต่อปี (ตัดได้ 3 รอบ : บาท/ไร่)	ต้นทุน ต่อ รอบ (บาท/ ไร่)	ต้นทุนต่อปี (ตัดได้ 5 รอบ:บาท/ ไร่)
		รอบ แรก	รอบที่ 2 ขึ้น ไป			
1	ค่าเตรียมดิน	660	0	660	-	-
2	ค่าท่อนพันธุ์ (ไร่ละ 250 กก.ๆ ละ 2 บาท)	500	0	500	-	-
3	ค่าปุ๋ยสูตร 15-15-15 (ไร่ละ 20 กก.ๆ ละ 17 บาท)	340	340	1,020	340	1,700
4	ค่าปุ๋ยยูเรีย (ไร่ละ 20 กก.ๆ ละ 14 บาท)*	140	280	700	280	1,400
5	ค่าน้ำมันสูบเครื่องสูบน้ำ(ไร่ละ 3 ลิตรๆ ละ 30 บาท)*	60	90	240	90	450
6	ค่าแรงงานปลูกหญ้า	350	0	350	-	-
7	ค่าแรงงานให้น้ำ หว่านปุ๋ย (ไร่ละ 3 ครั้งๆ ละ 50 บาท)*	100	150	400	150	750
8	ค่าจ้างเหมาเก็บเกี่ยวทำหญ้าแห้งอัดฟ่อน (ไร่ละ 35 ฟ่อนๆ ละ 15 บาท)*	375	525	1,425	675	3,375
9	ค่าขนส่งหญ้าแห้งเข้าโรงเก็บ (ไร่ละ 35 ฟ่อนๆ ละ 8 บาท)*	200	280	760	360	1,800
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ (บาท)		2,725	1,665	6,055	1,895	9,475
ผลผลิตหญ้าแห้งเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)		500	700	1,900	900	4,500
ราคา(บาท/กก.)		5	5	5	5	5
รวมรายได้		2,500	3,500	9,500	4,500	22,500
ผลตอบแทน (บาท/ไร่/)		-225	1,835	3,445	2,605	13,025

หมายเหตุ : * การผลิตในรอบแรก 1) ใส่ปุ๋ยยูเรียอัตรา 10 กิโลกรัม/ไร่ 2) ให้น้ำและหว่านปุ๋ย 2 ครั้ง

ใช้น้ำมันเครื่องสูบน้ำไร่ละ 2 ลิตร 3) ได้ผลผลิตหญ้าแห้งเฉลี่ย 25 ฟ่อน/ไร่

ที่มา : การผลิตหญ้าแพงโกลาสำหรับเลี้ยงสัตว์ (2563) สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

1.3) การตลาด

1.3.1) ในจังหวัดอำนาจเจริญการผลิตหญ้าแพงโกลาส่วใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อเป็นอาหารสัตว์ไม่ได้ปลูกเชิงการค้า จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร มีนำการเข้าหญ้าแพงโกลาจากต่างจังหวัด โดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การซื้อ ขาย ผ่านกลุ่มเครือข่ายปลูกหญ้าศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์อำนาจเจริญ (ศวอ) และข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น เฟสบุค ไลน์ ยูทูบ รวมถึงแหล่งการซื้อขายตลาดนัดโคกระบือ ในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.3.2) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ กลุ่มเครือข่ายการเลี้ยงสัตว์ เป็นช่องทางการตลาด เป็นแหล่งรับซื้อ และขาย ที่เชื่อมโยงเครือข่ายได้ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2) การผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียว

2.1) การผลิต

จากข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มันสำปะหลัง จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564 พบว่ามีพื้นที่เพาะปลูก 132,255 ไร่ แต่การผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียวในจังหวัดอำนาจเจริญยังน้อยมาก การผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียวเพื่อเป็นอาหารสัตว์ เป็นการเพิ่มมูลค่าของการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร และลดต้นทุนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ โดยเกษตรกรเก็บไบมันสำปะหลังกิ่งเขียวจำหน่ายได้ทั้งแบบสดและแห้ง ก่อนขูดหัวมันสำปะหลังเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้เปอร์เซ็นต์แป้งหัวมันสดลดลง 40 เปอร์เซ็นต์ จึงได้ทำข้อมูลเพื่อเป็นทางเลือกแก่เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการส่งเสริมเกษตรกรต่อไป (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มันสำปะหลัง จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2564

ปีการผลิต	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2564	132,255	432,265	3,310

ที่มา : ข้อมูลเอกภาพ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11

2.2) ต้นทุนการผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียว

จากข้อมูลการผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียวเพื่ออาหารสัตว์ (2563) สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ พบว่าต้นทุนการผลิตไบมันสำปะหลังกิ่งเขียวรวม 5,900 บาท กรณีหมักบรรจุถุงมีต้นทุนการเก็บเกี่ยวไบมันสำปะหลังหมักบรรจุถุง 5,128 บาท และกรณีจำหน่ายหัวมันแห้งมีต้นทุนค่าเก็บเกี่ยวหัวมันสำปะหลังเพื่อทำมันแห้ง 515 บาท (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 ต้นทุนการผลิตหัวและไขมันสำปะหลังเพื่อเลี้ยงสัตว์

รายการ	จำนวนเงิน(บาท/ไร่)
ค่าปัจจัยการผลิต	
1 ท่อนพันธุ์	1,600
2 ปุ๋ยสูตร 15-15-15	800
3 ปุ๋ยคอก	1,000
4 เตรียมดิน	1,000
5 ปลุก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว	1,500
ต้นทุนการผลิต (รวม)	5,900
ต้นทุนการเก็บเกี่ยวไขมันสำปะหลังหมักบรรจุถุง (7,890 กก.*0.65บาท) (0.65 =ค่ารำกลาง 0.18 ค่าแรงในการเก็บเกี่ยวใบและหั่น 0.32 ค่าถุงหมัก 0.15)	5,128
ต้นทุนค่าเก็บเกี่ยวหัวมันสำปะหลังเพื่อทำมันแห้ง (644 กก*0.80 บาท) (0.8 =ค่าแรงในการเก็บเกี่ยวหัวและหั่น 0.5 ค่าแรงในการเกลี่ยตากแห้ง 0.3)	515

ที่มา : สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

2.3) ผลตอบแทนการผลิตไขมันสำปะหลังกิ่งเขียว และหัวมันสำปะหลัง

ผลตอบแทนการผลิตไขมันสำปะหลังกิ่งเขียว และหัวมันสำปะหลัง โดยแยกตามกิจกรรมทางเลือก 4 ชนิด ได้แก่ ทำไขมันกิ่งเขียวสด ทำไขมันกิ่งเขียวหั่น ทำไขมันกิ่งเขียวหมักบรรจุถุง ทำไขมันแห้ง ซึ่งใน 4 กิจกรรมนี้ ได้รวมผลตอบแทน แยกเป็นกรณี จำหน่ายหัวมันสำปะหลังสดและแห้ง กิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนมากที่สุดคือ ทำไขมันกิ่งเขียวหมักบรรจุถุงและทำหัวมันสำปะหลังแห้งรวมผลตอบแทน 8,230 บาท (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ผลตอบแทนการผลิตไขมันสำหรับแปะหลังกิ่งเขียว และหัวมันสำหรับแปะหลัง

รายการ	กรณีจำหน่ายใบสด			กรณี จำหน่าย ไขมันแห้ง
	ไขมันกิ่ง เขียวสด	ไขมันกิ่ง เขียวหั่น	ไขมันกิ่ง เขียวหมัก บรรจุถุง	
1. จำหน่ายไขมันสำหรับแปะหลัง				
1.1 ผลผลิตไขมันสำหรับแปะหลัง (กก./ไร่/ปี)	7,890	7,890	7,890	1,472
1.2 ราคาจำหน่าย(บาท/กก.)	1	1.2	2	6
1.3 รายได้จำหน่ายไขมันสำหรับแปะหลัง (บาท/กก)	7,890	9,468	15,780	8,832
2. จำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังสด				
2.1 ผลผลิตหัวมันสำหรับแปะหลังสด (กก.)	1,640	1,640	1,640	1,640
2.2 ราคาจำหน่าย	2.1	2.1	2.1	2.1
2.3 รายได้จำหน่ายหัวสด (บาท/กก)	3,444	3,444	3,444	3,444
3. จำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังแห้ง				
3.1 ผลผลิตหัวมันสำหรับแปะหลังแห้ง (กก.)	644	644	644	644
3.2 ราคาจำหน่าย	6.2	6.2	6.2	6.2
3.3 รายได้จำหน่ายมันแห้ง (บาท/กก)	3,993	3,993	3,993	3,993
4. รายได้สุทธิ				
4.1 กรณีจำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังสด (1.3+2.3)	11,334	12,912	19,224	12,276
4.2 กรณีจำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังแห้ง (1.3+3.3)	11,883	13,461	19,773	12,825
5. ต้นทุนการผลิตมันสำหรับแปะหลัง บาท/ต่อไร่/ปี	5,900	5,900	5,900	5,900
6. ต้นทุนการเก็บเกี่ยวไขมันสำหรับแปะหลังหมักบรรจุถุง	-	-	5,128	-
7. ต้นทุนค่าเก็บเกี่ยวหัวมันสำหรับแปะหลังเพื่อทำมันแห้ง	515	515	515	515
8. ผลตอบแทน บาท/ต่อไร่/ปี				
8.1 กรณีจำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังสด	5,434	7,012	8,196	6,376
8.2 กรณีจำหน่ายหัวมันสำหรับแปะหลังแห้ง	5,468	7,046	8,230	6,410

ที่มา : การผลิตหญ้าแพงโกลาสำหรับเลี้ยงสัตว์ (2563) สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

2.4) การตลาด

2.4.1) ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์อำนาจเจริญ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตไขมันสำปะหลังกิ่งเขียวเพื่อเป็นอาหารสัตว์ก่อนขุดหัวมันสำปะหลังจำหน่าย โดยรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรไขมันกิ่งเขียวสด ราคา 1 บาทต่อกิโลกรัม ไขมันสำปะหลังแห้งราคา 6 บาทต่อกิโลกรัม

2.4.2) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ กลุ่มเครือข่ายการเลี้ยงสัตว์ เป็นช่องทางการตลาด เป็นแหล่งรับซื้อ และขาย ที่เชื่อมโยงเครือข่ายได้ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2.4.3) เกษตรกรทั่วไป การผลิตไขมันสำปะหลังกิ่งเขียวส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อเป็นอาหารสัตว์ ไม่ได้ปลูกเชิงการค้า เกษตรกรรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การซื้อ ขาย ผ่านกลุ่มเครือข่ายปลูกหญ้าศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์อำนาจเจริญ (ศวอ) และข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น เฟสบุค ไลน์ ยูทูบ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การจัดทำพืชทางเลือกในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้จัดทำข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรหลัก จังหวัด 4 ชนิดประกอบด้วย ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ยางพารา และโคเนื้อ และข้อมูลด้านเศรษฐกิจพืชทางเลือก 5 ชนิด ประกอบด้วย ตะไคร้ ข่า ขมิ้นชัน หญ้าแพงโกลา และการผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียวเพื่อเป็นทางเลือกแก่เกษตรกร และการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

1. พืช สัตว์ เศรษฐกิจ

1.1. ข้าวนาปี

1.1.1 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว ปี 2564 มี พื้นที่เหมาะสมในการปลูกข้าว 406,514 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24 พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว 1,309,195 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76

1.1.2 ผลผลิต (ข้าวเปลือก) 318,391 ตัน โดยมีความต้องการใช้ในจังหวัด จำนวน 316,293 ตัน ผลผลิตส่งไปยังต่างจังหวัด/ต่างประเทศ จำนวน 31,839 ตัน และส่วนต่างมีการนำเข้าจากผู้ประกอบการในจังหวัดเพื่อรวบรวมส่งออก

1.1.3 ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุน และผลตอบแทน ข้าวนาปี ในพื้นที่ปลูกเหมาะสม(S1,S2) ผลผลิตเฉลี่ย 317.08 กก./ไร่ ต้นทุน 3,124.67 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน 933.95 บาทต่อไร่ และพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม (S3,N) ผลผลิตเฉลี่ย 292.37 กก./ไร่ ต้นทุน 3,492.04 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน -334.44 บาทต่อไร่

1.2 มันสำปะหลัง

1.2.1 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง ปี 2564 มี พื้นที่เหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลัง 680,979 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40 พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลัง 1,034,758 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60

1.2.2 ผลผลิต 432,265 ตัน โดยมีความต้องการใช้ในจังหวัด จำนวน 394,038 ตัน ผลผลิตส่งไปยังต่างจังหวัด จำนวน 43,227 ตัน และส่วนต่างมีการนำเข้าจากผู้ประกอบการในจังหวัดเพื่อรวบรวมส่งออก

1.2.3 ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุน และผลตอบแทน มันสำปะหลัง ผลผลิตเฉลี่ย 2,959.18 กก./ไร่ ต้นทุน 5,525.47 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน 67.38 บาทต่อไร่

1.3 ยางพารา

1.3.1 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา ปี 2564 มี พื้นที่เหมาะสมในการปลูกยางพารา 1,300,421 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76 พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา 415,475 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24

1.3.2 ผลผลิต 17,338 ตัน โดยมีความต้องการใช้ในจังหวัด จำนวน 327 ตัน ผลผลิตส่งไปยังต่างจังหวัด จำนวน 43,227 ตัน และส่วนต่างมีการนำเข้าจากผู้ประกอบการในจังหวัดเพื่อรวบรวมส่งออก

1.3.3 ผลผลิตเฉลี่ย ต้นทุน และผลตอบแทน ยางพารา(น้ำยางสด) ผลผลิตเฉลี่ย 576 กก./ไร่ ต้นทุน 8,773.23 บาทต่อไร่ ผลตอบแทน 2,683.41 บาทต่อไร่

1.4 โคนื้อ

1.4.1 ผลผลิต 84,899 ตัน โดยมีความต้องการใช้ในจังหวัด จำนวน 84,899 ตัน ส่วนต่างมีการนำเข้าจากผู้ประกอบการในจังหวัดเพื่อรวบรวมส่งออก

1.4.2 ต้นทุน และผลตอบแทน โคนื้อ ต้นทุน 28,715 บาทต่อตัน (ผลผลิตเฉลี่ย 350 กก./ตัน) ผลตอบแทน 2,574 บาทต่อตัน

2 พืชทางเลือก

ประกอบด้วย ตะไคร้ ข่า ขมิ้นชัน กล้วยแพงโกลา และ การผลิตไบโอมันสำหรับปาล์มกึ่งเขียว เป็นทางเลือกเกษตรกร ในการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3/N) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร จึงนำเสนอพืชทางเลือก 5 ชนิดดังกล่าว เนื่องจากพืช 5 ชนิดดังกล่าว ตลาดมีความต้องการ ต้นทุนผลตอบแทนต่อปีต่อไร่ มีมูลค่าสูง

2.1 สินค้าทางเลือกกลุ่มพืชสมุนไพร

การส่งเสริมนโยบาย และหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐและ เอกชน และแรงใจ มาตรการต่าง เป็นโอกาสของเกษตรกร และเพื่อการส่งเสริม ดังโครงการและรายละเอียดดังนี้

2.1.1 โครงการพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันจัดทำแผนความร่วมมือระหว่างกันดำเนิน “โครงการพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม” เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการแผนการผลิตสินค้าเกษตรได้ตามความต้องการของบริษัทรับซื้อผลผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ในจังหวัดอำนาจเจริญ บริษัท นิยมฟู้ด จำกัด ที่ตั้งบริษัทอยู่ที่จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นโรงงานผลิตและจำหน่ายพริกแกงสำเร็จรูป ตราสินค้า “ทานขุน” ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ได้เสนอความต้องการผลผลิตที่โรงงานรับผลผลิตตลอดปีคือ ตะไคร้ ข่า ขมิ้นชัน ซึ่งปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ 2 กลุ่ม ได้ทำข้อตกลงสัญญาซื้อขาย(MOU)กับบริษัท นิยมฟู้ด จำกัด ประกอบด้วยตะไคร้ 1.5 ตันต่อวัน ข่า 1 ตันต่อวัน ผลผลิตยังไม่เพียงพอความต้องการของโรงงาน ปัญหาจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ตะไคร้ลดลง และการรับรองมาตรฐานยังไม่ครบทุกแปลง การเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรม จึงมีข้อเสนอในการดำเนินงาน ดังนี้

1) วิเคราะห์การปลูกพืชที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ นำไปสู่การแนะนำส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตและการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกร

2) การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดได้มากขึ้น

3) การรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยการบริหารจัดการแผนการผลิตสินค้าเกษตรสามารถส่งผลผลิตให้ผู้รับซื้อตามสัญญา

4) การยกระดับไปสู่เกษตรแม่นยำ ควรสนับสนุนเทคโนโลยี นวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบเกษตรอัจฉริยะ "Handy Sense" เป็นระบบควบคุมคุณภาพในการผลิตได้มาตรฐาน และสามารถประมาณการผลผลิตได้อย่างแม่นยำ โดยวิเคราะห์แบบเฉพาะเจาะจงตามชนิดของพืช "Handy Sense" เป็นระบบเซนเซอร์ที่เข้ามาช่วยสร้างกระบวนการเพาะปลูก ที่ช่วยควบคุมตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช โดยมีการติดตั้งเซนเซอร์วัดอุณหภูมิ ความชื้นในดิน ความชื้นในอากาศ ปริมาณความเข้มแสง ระบบ สามารถกำหนดตัว

แปรสำหรับควบคุมสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับปริมาณการให้น้ำและปุ๋ย อัจฉริยะ โดยการนำร่องแปลง ตัวอย่าง เพื่อสู่การขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นทั้งจังหวัดต่อไป

5) สำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่ต้องการปลูกพืชสมุนไพรหรือพืชชนิดอื่นที่ใช้น้ำ ที่ยังไม่มีการติดตั้งระบบน้ำ ซึ่งมีต้นทุนในการดำเนินการในครั้งแรกสูงมาก จากการสำรวจข้อมูลการลงทุนติดตั้งระบบน้ำ (รวมการเจาะบ่อ ติดตั้งระบบโซลาร์เซลล์ วางระบบน้ำฟุ้ง) มูลค่าต่อไร่เฉลี่ย 74,500 บาท) ควรแนะนำเกษตรกรในการหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เช่น กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

2.1.2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดมีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมุ่งสู่การเป็น “เมืองธรรมเกษตร การเกษตรสร้างมูลค่า ท่องเที่ยวเสริมสร้างสุขภาพ เชื่อมโยงเส้นทางการค้า” จึงมีการมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการผลิตการเกษตรสร้างมูลค่า และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อเป็นข้อมูลการบริหารจัดการสินค้าเกษตร และใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำแผนงาน โครงการ และเพื่อการประสานบูรณาการดำเนินการร่วมกันกับทุกภาคส่วน

2.1.3. แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก Agri-Map กรมพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก Agri-Map ของจังหวัดอำนาจเจริญ ในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของศักยภาพพื้นที่ จังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิดเช่น บัวบก ขมิ้นชัน จากข้อมูลการผลิตขมิ้นชันจังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ 35 ไร่ ผลตอบแทนที่มูลค่าสูงมาก 40,250 บาทต่อไร่ ปัจจุบันมีแหล่งรับซื้อในจังหวัด คือ บริษัทนิยมนิฟู จำกัด และศูนย์แพทย์แผนไทยพนา เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่นอาหาร การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง หากทิศทางการตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ

2.2 สินค้าทางเลือกพืชเพื่ออาหารสัตว์

ทางเลือกเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสม เพื่อเพิ่มรายได้เกษตรกร และลดต้นทุนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากเกษตรกรมีการเลี้ยงโคเนื้อเป็นจำนวนมาก และเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าให้จังหวัด ทางเลือกพืช 2 ชนิดดังนี้

2.2.1 หญ้าแพงโกลา เป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในที่ดอนและที่ลุ่มน้ำท่วมขัง เกษตรกรสามารถปลูกทดแทนในพื้นที่ไม่เหมาะสมการปลูกข้าว ลดต้นทุนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และหญ้าแพงโกลาแห้งเป็นหญ้าที่มีความต้องการสูงในตลาดเสบียงอาหารสัตว์ เป็นการเพิ่มรายได้เกษตรกร

2.2.2 การผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว เป็นการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อเพิ่มมูลค่าของการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร โดยเกษตรกรเก็บไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียวจำหน่ายได้ทั้งแบบสดและแห้ง ก่อนขูดหัวมันสำปะหลังเพื่อจำหน่าย และลดต้นทุนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียวเป็นอาหารหยาบคุณภาพดี ใช้ทดแทนแหล่งโปรตีนอื่นๆ

วิเคราะห์ SWOT พืชทางเลือกกลุ่มพืชสมุนไพร (ข่า ตะไคร้ ขมิ้นชัน)

จุดแข็ง

1. เกษตรกรที่ปลูกสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และโรงพยาบาลระดับอำเภอ
2. การปลูกเป็นสวนแบบผสมผสาน และผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP)

จุดอ่อน

1. เกษตรกรบางส่วนไม่สนใจปลูกสมุนไพร เนื่องจากเคยชินกับการปลูกพืชชนิดเดิม และไม่เชื่อมั่นในเรื่องรายได้จากการปลูกพืชสมุนไพร
2. เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกสมุนไพรไว้ในบริเวณบ้าน ยังไม่มีการปลูกเชิงการค้ามากนัก
3. เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ไม่ให้ความสำคัญกับการลงทะเบียนเกษตรกร ทำให้หน่วยงานภาครัฐขาดข้อมูลในการ วางแผนเพื่อส่งเสริมด้านการผลิต การตลาด และบริหารจัดการสินค้า
4. เกษตรกรบางรายขายผลผลิตให้กับผู้ประกอบการรายอื่นที่ให้ราคาสูงกว่า ทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาการรวบรวม ผลผลิตตามคำสั่งซื้อการจัดการสิ่งเจือปนยังไม่ได้ตามมาตรฐานของตลาด

โอกาส

1. ปัจจุบันการรักษาผู้ป่วยได้นำภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกในการรักษามากขึ้น ได้นำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปขั้นต้นและผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ตากแห้ง หรืออบพลังงานแสงอาทิตย์ บดผง ยารักษาโรค ลูกประคบ น้ำมันหอมระเหย ชา เครื่องเทศ ผลิตภัณฑ์เพื่อความงามและเครื่องดื่ม เพื่อจำหน่าย
2. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ สุขภาพและรับประทานอาหารที่มีสรรพคุณเสริมภูมิคุ้มกัน
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่มได้ทำข้อตกลงสัญญาซื้อขายกับ บริษัทนิยมฟู้ด และมีการขยายเครือข่าย เพื่อนำผลผลิตส่งบริษัท ตามความต้องการของบริษัท

อุปสรรค

1. ช่วงฤดูฝนประสบปัญหาโรคเชื้อราและหนอนรบกวน ทำให้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตลดลง
2. แหล่งน้ำยังมีไม่เพียงพอสำหรับการดูแลผลผลิตตลอดฤดู

ข้อเสนอ

1. ควรมีระบบน้ำเสริมให้เพียงพอต่อการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
2. ควรปลูกในพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อให้เข้าถึงการขอตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) หรือเกษตรอินทรีย์
3. ควรส่งเสริมด้านการผลิต การแปรรูป รวมทั้งพัฒนาตลาดกลาง ตลาดเฉพาะค้าสมุนไพร รวมทั้งและตลาดออนไลน์ ขับเคลื่อนการพัฒนาให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม
4. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มการผลิต แปรรูป และการตลาด เพื่อให้สามารถบริหารจัดการด้านการผลิต พัฒนาคุณภาพให้ได้ ตามมาตรฐานและสอดคล้องกับช่วงเวลาที่ต้องการ
5. สนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร เพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต และเครื่องมือ อุปกรณ์แปรรูปเพิ่มมูลค่า
6. สนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยี นวัตกรรม ด้านการผลิต/การตลาด
7. จัดหาตลาดรองรับผลผลิตสินค้าทางเลือกที่อยู่ใกล้กับแหล่งผลิต โดยมีการประกันราคาซื้อขายในรูปแบบเกษตรพันธสัญญา
8. สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้า และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึง รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นการบริโภคสมุนไพรอย่างปลอดภัย
9. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนงานโครงการโดยกำหนดชนิดสมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีการนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาพื้นถิ่นมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีแผนส่งเสริมที่เป็นรูปธรรม โดยต้องดำเนินการตามแผนอย่างจริงจัง รวมทั้งบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง
10. การปลูกสมุนไพรไม่ควรปลูกพื้นที่จำนวนมาก เนื่องจากกิจกรรมการผลิตส่วนใหญ่ต้องใช้แรงงานคน หากแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอจะทำให้ต้นทุนค่าจ้างแรงงานสูง และขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต
11. พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้ครบวงจร ตั้งแต่ทะเบียนสายพันธุ์ เนื้อที่ จำนวนเกษตรกร บริษัทที่รับซื้อ/โรงงาน ตลอดจนการนำเข้า และส่งออก เพื่อเป็นข้อมูลให้เกษตรกรและเอกชนใช้วางแผนและตัดสินใจด้านการผลิต การตลาด และการลงทุน

วิเคราะห์ SWOT สินค้าทางเลือกพืชเพื่ออาหารสัตว์ (หญ้าแพงโกลา การผลิตไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียว)

จุดแข็ง

1. หญ้าแพงโกลาสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย เจริญเติบโตได้ดีในดินหลายประเภท เช่น ดินร่วนปนทราย ดินเหนียว หรือดินลูกรัง
2. หญ้าแพงโกลา เป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในที่ดอนและที่ลุ่มน้ำท่วมขัง
3. ให้คุณค่าทางโปรตีนสูงเมื่อเทียบกับหญ้าชนิดอื่น ทำเป็นหญ้าอัดก้อนสำหรับเป็นเสบียงอาหารสัตว์หน้าแล้ง
4. ไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียวเป็นอาหารหยาบคุณภาพดี ใช้ทดแทนแหล่งโปรตีนอื่นๆ
5. เพิ่มมูลค่าของการปลูกมันสำปะหลัง โดยเกษตรกรเก็บไบโอมันสำปะหลังกิ่งเขียวจำหน่ายได้ทั้งแบบสดและแห้ง ก่อนขูดหัวมันสำปะหลังเพื่อจำหน่าย

จุดอ่อน

1. เกษตรกรบางส่วนไม่สนใจตัดไบโอมันสำปะหลังเพื่อจำหน่าย เนื่องจากเคยชินกับการปลูกขูดหัวมันจำหน่าย

โอกาส

1. กรมปศุสัตว์ ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ควบคู่กับการปลูกพืช เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และรองรับความต้องการของตลาด
2. กรมปศุสัตว์ส่งเสริมการปลูกพืชอาหารควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ เพื่อลดต้นทุน และสร้างความมั่นคงด้านอาหารสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ โคนม แพะ แกะ

อุปสรรค

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ส่วนใหญ่มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการปลูกหญ้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ของตนเอง
2. พื้นที่ปลูกหญ้าบางพื้นที่ต้องการแหล่งน้ำสำหรับช่วงหน้าแล้ง

ข้อเสนอ

1. การสนับสนุนสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ของเกษตรกร ให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก โดยเฉพาะ ฤดูแล้ง
2. ส่งเสริมการผลิตให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในฟาร์ม หรืออาจปลูกเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

เอกสารประกอบการจัดทำ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ “ ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ
ปี 2564

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ “ ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเกษตร จังหวัด
อำนาจเจริญ ปี 2560 - 2564

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ 11 การศึกษาแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีอนาคต
ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก 2564

หน่วยงานสนับสนุนข้อมูล

สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอำนาจเจริญ

สถานีพัฒนาที่ดินอำนาจเจริญ

โครงการชลประทานอำนาจเจริญ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11

ที่ทำการปกครองจังหวัดอำนาจเจริญ

สำนักงานจังหวัดอำนาจเจริญ

สถานีอุตุนิยมวิทยาอำนาจเจริญ

กลุ่มยุทธศาสตร์สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ

ที่ปรึกษา

นายชาญวิทย์ ธาณี

เกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ

ผู้รวบรวม เรียบเรียง

นางสาวปิยะพร สุริโยตระกูล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นายธนภุต เนื้ออ่อน

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน